

**Steunpunt
voor Inclusie**

Drempels en Barrières

Samen met ouders op pad. Ervaringen uit de praktijk in het realiseren van inclusief onderwijs.

Inhoud

1	Voorwoord.....	3
2	Inleiding	4
3	Steunpunt Voor Inclusie	5
4	Drempels en Barrières vóór en na het M-decreet	7
4.1	Zoektocht naar een school	10
4.1.1	Eerste contact met de school	10
4.1.2	Verkenkend gesprek met de school.....	12
4.2	De inschrijving	18
	Ontbindende voorwaarde	22
4.3	Samen aan de slag	24
4.3.1	Overleg tussen betrokken partijen (ouders, CLB, directie, leerkracht,...)	25
4.3.2	Leerkrachten.....	28
4.3.3	Redelijke aanpassingen	29
4.3.4	Ondersteuning in de klas.....	33
4.3.5	Stopzetten?	37
4.4	Getuigschriften.....	38
5	Conclusies.....	41

1 Voorwoord

Als Ouders voor Inclusie willen we geen vakjes waar inclusie wel of niet kan. We willen, conform het VN-verdrag, de rechten van mensen met een beperking respecteren en doen respecteren. We beseffen dat dit een ommekeer in visie en interactie vraagt in alle dimensies van de maatschappij. En we weten dat het kan, omdat we het zelf met vallen en opstaan hebben zien gebeuren.

Met de steun vanuit de beleidsbevoegdheid Gelijke Kansen en Onderwijs is sinds oktober 2012 het Steunpunt voor Inclusie actief. Hierdoor kregen we de kans om gericht en meer systematisch in te gaan op de stijgende vraag van ouders naar informatie en ondersteuning.

De ervaringen en resultaten van het Steunpunt maken eens te meer duidelijk dat ouders vooral nood hebben aan informatie en ondersteuning bij hun strijd voor gelijke kansen en rechten voor hun kind binnen inclusief onderwijs. De signalen van ouders over hun afhankelijke en kwetsbare positie geven voor ons meer dan ooit de noodzaak en de bestaansreden voor het Steunpunt voor Inclusie aan.

Door de vergaarde informatie uit het Steunpunt te delen willen we de pijnpunten blootleggen en concrete voorstellen doen naar het beleid. Op deze manier hopen we te kunnen meewerken aan de realisatie van een samenleving waar inclusie een dagdagelijkse realiteit wordt voor iedere persoon.

Ouders voor Inclusie vzw

2 Inleiding

Ouders die kiezen voor inclusief onderwijs doen dit heel bewust. Ze willen hun kind alle kansen bieden door hen actief te laten deelnemen aan het gewone onderwijs en aan het maatschappelijk leven in de eigen omgeving. Het is het recht van elk kind om naar school te gaan waar zijn/haar mogelijkheden en groeikansen worden benut. Er wordt geïnvesteerd in verbondenheid met het gezin en de buurt waar ze wonen.

Naar school gaan samen met vrienden uit de buurt, waar gekeken wordt naar de mogelijkheden en groeikansen van elk kind maakt hier deel van uit.

Heel wat inclusieve schooltrajecten tonen aan dat inclusief onderwijs mogelijk is. Goede samenwerking tussen de school, ouders en CLB's, creatieve leerkrachten die vanuit de mogelijkheden van de leerling vertrekken,... het zijn maar een aantal factoren die bijdragen tot inclusief onderwijs.

Helaas worden heel wat ouders die kiezen voor inclusief onderwijs nog steeds geconfronteerd met drempels en barrières. Deze moeilijkheden kunnen ervoor zorgen dat een inclusief traject geen makkelijke weg is, waarbij ze met heel wat vragen en onzekerheden te maken krijgen.

Met dit rapport wil het Steunpunt de drempels en barrières schetsen die ouders van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften tegenkomen bij het realiseren van inclusief onderwijs. Het is een registratie van de realiteit waarmee ouders worden geconfronteerd.

Aan de hand van concrete situaties en voorbeelden illustreren¹ we de moeilijkheden waarmee ouders worden geconfronteerd en leggen we pijnpunten en tekorten bloot. Vanuit deze ervaringen formuleren we concrete aanbevelingen naar het beleid. Aanbevelingen die ertoe kunnen bijdragen om van inclusie een realiteit te maken en het recht op inclusief onderwijs, zoals beschreven in het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH)², te waarborgen.

¹ Voor de voorbeelden werd gebruik gemaakt van situaties, citaten en ervaringen uit de praktijk. De gebruikte namen zijn echter fictief, elke gelijkenis hiermee berust dan ook op toeval.

² VN-verdrag 13 december 2006 inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

3 Steunpunt Voor Inclusie

Ouders voor Inclusie is reeds 15 jaar het aanspreekpunt voor ouders die kiezen voor inclusie. Ouders hebben vaak veel vragen en onzekerheden en weten niet waar ze terecht kunnen. Bij Ouders voor Inclusie vinden ouders medestanders en ervaringsdeskundigen die op vrijwillige basis elkaar ondersteunen en helpen om antwoorden te vinden.

Door de stijgende nood aan informatie en ondersteuning is het voor de vrijwillige ouders niet langer haalbaar om op alle vragen een antwoord te bieden. Om aan deze groeiende vraag aan informatie en ondersteuning te kunnen blijven beantwoorden, werd in september 2012 het Steunpunt voor Inclusie opgericht. Dit was een project van Ouders voor Inclusie dat gefinancierd werd met middelen van het Gelijkekansenbeleid. Sinds 2014 kan het project ook rekenen op de steun van het Ministerie van Onderwijs onder de vorm van een halftijds gedetacheerd personeelslid.

Het Steunpunt voor Inclusie heeft als kerntaak het informeren en ondersteunen van ouders van kinderen en jongeren met een beperking die kiezen voor inclusie. Ouders kunnen met al hun vragen met betrekking tot inclusie bij het Steunpunt terecht. Het Steunpunt geeft hen de juiste informatie en kan hen ook actief ondersteunen op bepaalde momenten tijdens het inclusietraject.

Het Steunpunt voor Inclusie wil een medestander zijn van ouders en hen versterken, zodat zij zelf het inclusietraject in handen kunnen nemen. In de werking wordt het standpunt van de ouders steeds gerespecteerd en verdedigd en wordt de ervaringsdeskundigheid van ouders gekoppeld aan de expertise van beroepskrachten.

Met dit project zetten we in op inclusie met als hoofdfocus inclusief onderwijs. We vertrekken hierbij vanuit de vragen van ouders, kinderen en jongeren met een beperking en werken hierbij aan volgende doelstellingen:

➤ **Informatie bieden aan ouders**

Het Steunpunt tracht steeds om ouders de meest recente en correcte informatie te bezorgen (o.a. Decreet Gelijke Kansen, M-decreet, VN-verdrag,...) en dit in een toegankelijke taal. Om deze informatie tot bij de ouders te krijgen worden brochures ontwikkeld, infoavonden georganiseerd en zijn de projectmedewerkers vaak te vinden als spreker op studiedagen met betrekking tot inclusie.

➤ **Ondersteuning aanbieden voor ouders en kinderen/jongeren in inclusiesituaties**

Het Steunpunt tracht ouders vanuit een emancipatorische visie en empowerment actief te ondersteunen. Deze ondersteuning wordt zowel gegeven bij 'startende' inclusietrajecten, als bij reeds lopende trajecten waar de situatie dreigt vast te lopen of vastgelopen is:

- Bij **startende inclusietrajecten** bestaat de ondersteuning vooral uit het coachen, bemiddelen bij contacten met scholen en clb, het in contact brengen van ouders met andere ouders om ervaringen uit te wisselen, het beantwoorden van vragen, advies geven. Dit met de bedoeling om ouders, scholen, vrijetijdsorganisaties te ondersteunen om hun inclusieproces zelf in handen te nemen.
- In **vastgelopen situaties** waar vragen rijzen, zoeken we mee naar mogelijkheden voor participatie van het kind en de jongere in de reguliere setting. Hiervoor gaan we op vraag van ouders in gesprek met partners (leerkracht, directie, clb-medewerker, ...) en gaan we samen actief meedenken over hoe het inclusietraject kan worden verder gezet. Goede praktijken uit andere situaties worden meegenomen om op concrete vragen antwoord te bieden.

➤ **Inventarisering van drempels en barrières die ouders ondervinden voor en tijdens het inclusietraject**

Alle vragen die bij het Steunpunt binnenkomen worden geregistreerd. Hierbij wordt vermeld welke moeilijkheden ouders ondervinden voor en/of tijdens het inclusietraject. Vanuit deze inventarisatie krijgen we een zicht op de drempels en barrières die ouders tegenkomen.

➤ **Beleidsvoorbereidend werk**

De overheid kan zich baseren op de ervaringen en de expertise van het Steunpunt om beleidsaanpassingen te doen op een onderbouwde manier.

4 Drempels en Barrières vóór en na het M-decreet

Doorheen dit rapport bewandelen we samen de weg van ouders en hun kind bij hun keuze voor een inclusief onderwijstraject. Hierbij willen we specifiek de aandacht vestigen op een aantal drempels en barrières die ouders en hun kind op hun weg kunnen tegenkomen.

Wanneer we spreken over kinderen en jongeren die een inclusief onderwijstraject volgen, gebruiken we in dit rapport de term **'kinderen met specifieke onderwijsbehoeften'**. Onder deze noemer vallen zowel kinderen en jongeren die tijdens hun onderwijsloopbaan moeilijkheden ondervinden en meer ondersteuning nodig hebben bij het volgen van het gemeenschappelijk curriculum, als kinderen en jongeren waarbij de ondersteuningsnood van bij het begin duidelijk is. Kinderen en jongeren die een individueel aangepast curriculum (IAC) volgen plaatsen we eveneens onder deze noemer.

We hebben er in dit rapport voor gekozen het **onderwijstraject** op te delen in **drie verschillende 'fases'** die worden doorlopen: de zoektocht naar een school, de inschrijving in een school en het samen aan de slag gaan. Binnen elke fase belichten we telkens enkele drempels en barrières die ouders doorheen een inclusietraject tegenkomen.

➤ Fase 1: Zoektocht naar een school

In deze fase hebben we het over de zoektocht die ouders ondernemen naar een school die bereidheid toont een kind/jongere met specifieke onderwijsbehoeften in te schrijven. Het kan in deze fase gaan over een zoektocht naar een eerste school bij de start van het inclusietraject, maar ook over een 'nieuwe' zoektocht naar een nieuwe school omdat het inclusietraject in de andere school niet meer goed loopt of omdat de leerling een overgang maakt van bijvoorbeeld lager naar secundair onderwijs. Helaas leidt deze zoektocht niet altijd naar de gewenste inschrijving.

➤ Fase 2: Inschrijving in een school

In deze fase gaat het over ouders die een effectieve vraag tot inschrijving stellen. Vaak is hier al een hele zoektocht aan vooraf gegaan. In deze fase belichten we de drempels die ouders ervaren bij het inschrijven van hun zoon/dochter in een school.

➤ Fase 3: Samen aan de slag gaan

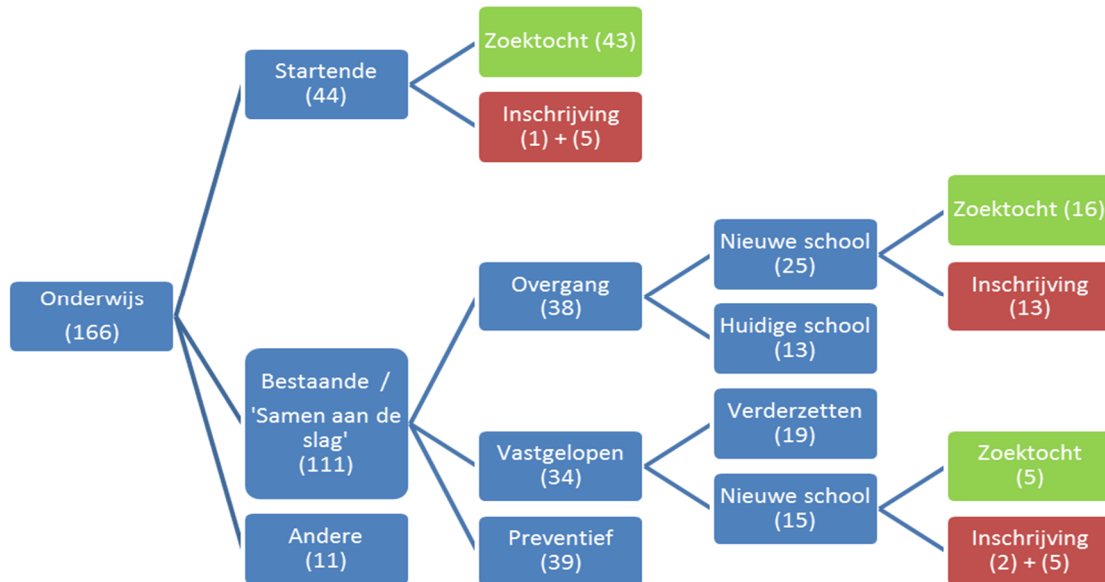
Hier belichten we de drempels en barrières die ouders tegenkomen eens hun zoon of dochter is ingeschreven en effectief school loopt. Een goede samenwerking tussen alle actoren is hier cruciaal in het formuleren en toepassen van redelijke aanpassingen en het bespreken van al dan niet te behalen eindtermen.

De drempels en barrières die in dit rapport worden weergegeven werden verzameld sinds de start van het Steunpunt voor Inclusie (2012) en worden geïllustreerd aan de hand van enkele concrete voorbeelden die ouders in de praktijk tegenkomen.

Bij elke fase geven we tevens enkele cijfers mee. Deze cijfers hebben enkel betrekking op de vragen uit de periode vanaf november 2012 tot de geleidelijke invoering van het M-decreet in januari 2015 en wijziging van het inschrijvingsrecht. Gezien de relatief korte periode waarin het M-decreet reeds van kracht is, vonden wij het namelijk niet gepast om hier reeds cijfers rond mee te geven. Op basis van de ervaringen sinds de invoering van het M-decreet zijn er momenteel geen indicaties die aantonen dat er grote wijzigingen zouden zijn.

Bij elke fase zal wel een terugkoppeling gebeuren naar de evoluties die we op basis van onze eerste ervaringen, sinds de geleidelijke invoering van het M-decreet, zien. We willen hierbij benadrukken dat het gaat om eerste indrukken op basis van de vragen die ons als Steunpunt sinds januari 2015 bereiken.

Wanneer we de beschikbare cijfers analyseren volgens de drie eerder vermelde fases, dan komen we tot de volgende vaststellingen:

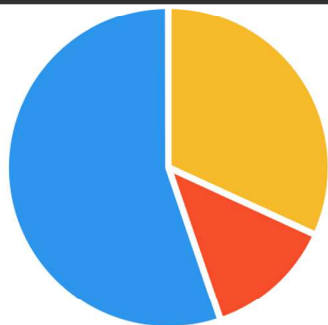
- 64 vragen hadden betrekking op de **zoektocht naar een school**. Hiervan zijn 43 vragen gesteld in het kader van een startende inclusiesituatie en 21 vragen vanuit een reeds bestaande inclusiesituatie (16 overgang, 5 vastgelopen).
- Het Steunpunt behandelde 26 vragen met betrekking tot **inschrijving in een school**. 6 vragen met betrekking tot inschrijving werden gesteld door ouders die aan de start van hun inclusietraject stonden. 13 vragen met betrekking tot inschrijving werden gesteld in het kader van een overgang en 7 vragen kwamen voort uit een vastgelopen situatie waarbij ouders hun zoon/dochter in een nieuwe school dienden in te schrijven.
- Binnen de fase **'samen aan de slag'** behandelde het Steunpunt 111 vragen. In 38 van deze situaties hebben we ondersteuning geboden n.a.v. een overgang, in 39 situaties eerder preventief en in 34 situaties waarin het traject was vastgelopen en zou worden stopgezet.

Gezien de gegevens die hier aan bod komen enkel gebaseerd zijn op de vragen die bij het Steunpunt voor Inclusie binnengekomen zijn, kunnen we spreken van een beperkte weergave van de realiteit. We kunnen namelijk vermoeden dat veel hulpvragen ons nog niet bereiken.

201

Hulpvragen m.b.t Onderwijs

Zoveel verschillende vragen behandelden we van november 2012 tot en met december 2014. We destilleren drie verschillende fases afhankelijk van het doel van de hulpvraag. Sommige gezinnen leggen een traject af doorheen meerdere fases, we ondersteunden 166 afzonderlijke gezinnen.

32%

Fase 1

zoektocht

De zoektocht naar een nieuwe school vanuit drie mogelijke situaties.

13%

Fase 2

inschrijving

De overgang tussen zoeken en inschrijven is een cruciaal moment.

55%

Fase 3

aan de slag

Aanpassingen werken beter als ze gedragen worden door een team

43 Gezinnen aan de start van een inclusietraject
16 Overgangen naar een ander onderwijsniveau of studierichting
5 Niet welkom op school

6 Gezinnen aan de start van een inclusietraject
13 Overgangen naar een ander onderwijsniveau of studierichting
7 Niet (meer) welkom op vorige school

39 Preventieve hulpvragen
38 Overgangen naar een ander onderwijsniveau of studierichting
34 Niet meer welkom op school

Een team bestaat uit de school, het CLB en derden, maar vooral ook de ouders, zij bewaken het schooltraject van een kind. Sleutelfactoren voor een succesvolle samenwerking zijn: constructief en oplossingsgericht denken, denken aan mogelijkheden i.p.v. aan beperkingen, transparantie naar alle partijen, stem geven aan alle partijen, en perspectief nemen met het kind centraal. Een open houding t.o.v. redelijke aanpassingen, te behalen eindtermen en wel of geen ondersteuning in de klas is noodzakelijk.

Vooraf bij kinderen met een IAC en bij kleuters worden ondersteuningsvoorwaarden gesteld aan de inschrijving. Ouders krijgen de weigering zelden schriftelijk meegedeeld. In 0 gevallen, zelfs na expliciete vraag, kregen ouders een document niet gerealiseerde inschrijving. Gemiddeld worden deze gezinnen nog 2 keer geweigerd. Meestal nemen ouders geen verdere stappen tegen de weigering van hun kind, omwille van de emotionele belasting en de beperkte sanctiemogelijkheden tegen de school in kwestie.

Bij 1/3 van de eerste contacten is er sprake van een weigering, ouders gaan dan meestal niet verder in een procedurele strijd, ze willen vooral dat hun kind 'welkom' is op school. Hierdoor is er vaak geen sprake van een formele weigering, maar van een 'weigering onder tafel'. Indien er toch een verkennend gesprek plaatsvindt, geven ouders aan dat er geen oor is naar hun perspectief, hierdoor voelen zij zich kwetsbaar. Ouders bezoeken soms tot 8 scholen vooraleer zij een school bereid vinden hun kind in te schrijven.

4.1 Zoektocht naar een school

De keuze van een school wordt vaak bepaald door een aantal factoren zoals nabijheid, reeds aanwezige broers of zussen, het pedagogisch project, bereikbaarheid,... Ouders van kinderen en jongeren met een specifieke onderwijsbehoefte staan ook stil bij een aantal andere factoren zoals de visie van de school op diversiteit, toegankelijkheid, ervaringen van de school op vlak van inclusie,...

Ouders weten vaak snel naar welke school men wil, maar ondervinden problemen bij het vinden van een school die volmondig 'ja' zegt. Zo konden van de 26 ouders die we ondersteunden slechts 8 van hen terecht in hun eerste voorkeursschool.

“Als ouder wil je je kind niet zomaar ergens ‘droppen’. Je wil je kind naar een school laten gaan waar ze het accepteren en inspanningen willen doen.”

Citaat ouder

4.1.1 Eerste contact met de school

We zien dat ouders die kiezen voor inclusief onderwijs eerst gaan 'informereren' bij scholen en hen de vraag stellen of ze bereid zouden zijn hun kind in te schrijven, vooraleer ze effectief de vraag tot inschrijving stellen. In de overgrote meerderheid van de situaties verloopt dit eerste contact telefonisch.

Al bij dit eerste contact met de school krijgen ouders in ongeveer 1 op de 3 contacten dadelijk te horen dat de school een inschrijving van een kind met specifieke onderwijsbehoeften niet zien zitten.

Ouders nemen telefonisch contact met de school en stellen de vraag of er mogelijkheid is tot inschrijving. Wanneer ze tijdens dit gesprek aanbrengen dat hun dochter Inge specifieke onderwijsbehoeften heeft, krijgen zij onmiddellijk te horen dat de school dit niet haalbaar ziet.

Ervaring ouder

Dit antwoord wordt gegeven op basis van een telefoongesprek, zonder dat de school een goed beeld heeft van de specifieke onderwijsbehoeften van het kind. De mogelijkheden van het kind zijn in dit eerste telefoongesprek meestal nog niet aan bod gekomen. Een duidelijke motivatie waarom de school een inschrijving niet haalbaar ziet, krijgen de ouders niet.

-
- > *“We hebben geen middelen, mogelijkheden en mensen om aan de verwachtingen van ouders te voldoen.”*
 - > *“We zijn van mening dat uw dochter beter gebaat is met gespecialiseerde begeleiding. Wij kunnen haar niet bieden wat ze nodig heeft.”*
 - > *“We hebben reeds veel kinderen in de school die extra aandacht vragen. De leerkrachten zien het niet zitten om een kind met nog grotere noden op te nemen.”*
 - > *“Wij hebben enkel grote klassen en het is niet haalbaar daarbinnen een kind met extra zorgnoden op te nemen.”*
 - > *“Als school denken wij in de eerste plaats aan het welbevinden van uw kind...”*

Citaten directies

Een andere veel voorkomende situatie is dat ouders tijdens dit eerste telefonisch contact te horen krijgen dat de vraag tot inschrijving zal worden besproken met de betrokken leerkrachten en ze de ouders op de hoogte zullen brengen. Het wachten op een antwoord duurt vervolgens vaak (te) lang, waarop ouders zelf initiatief moeten nemen voor een antwoord.

Hoewel scholen tijdens dit eerste contact vaak aangeven het kind niet te willen inschrijven, worden deze weigeringen niet geregistreerd. Er wordt schriftelijk niets vastgelegd en de wettelijk voorziene procedure voor inschrijving wordt niet gevolgd, want ouders stellen hier strikt genomen geen directe vraag tot inschrijving. Ze informeren naar de ‘goodwill’ van de scholen. Veel ouders weten niet dat een school de inschrijving van een kind niet zomaar mag weigeren en geven hier dan ook verder geen gevolg aan. Ze zetten hun zoektocht verder en nemen contact op met de volgende school op hun lijstje. Omdat deze weigeringen nergens officieel worden geregistreerd noemen we ze *“weigeringen onder tafel”*.

-
- > De ouders van Bo (2 jaar) gaan op zoek naar een kleuterschool voor hun dochter. Ze maken een lijstje van scholen die hen aanspreken omwille van nabijheid en pedagogische methode. De eerste vier scholen geven reeds in het telefoongesprek aan hun dochter niet te willen inschrijven. Pas bij de vijfde school krijgen ze positief nieuws...

Ervaring ouders

In praktijk dienen ouders bijgevolg meerdere scholen te contacteren vooraleer ze een school vinden die verder in gesprek wil gaan. Het aantal scholen dat ouders dienen te contacteren kan hierbij oplopen tot wel acht scholen. Voor een aantal ouders valt de confrontatie met de meerdere weigeringen tot inschrijving zwaar en besluiten ze hun zoektocht naar een reguliere school te staken. Ze beslissen hun kind alsnog in het buitengewoon onderwijs in te schrijven of over te gaan tot het geven van thuisonderwijs. Zo besloten 4 van de 26 ouders die we ondersteunden de zoektocht naar een reguliere school te staken. Opvallend na één jaar keerden reeds 2 kinderen met succes terug naar het regulier onderwijs.

“Wat nu ?! Een andere school , of plan B? We hebben andere scholen bezocht en plan B besproken. Na een lang verhaal willen wij jullie laten weten dat wij de beslissing genomen hebben om over te gaan op thuisonderwijs. Er zullen nadelen aan zijn, er zijn voordelen aan, we hebben er goed over nagedacht en we gaan dit verder uitwerken. Wij gaan onze energie die we afgelopen jaar hebben moeten steken in vechten, motiveren en overtuigen van anderen nu steken in positieve zaken voor onze zoon. Het is mooi zo.”

Citaat communicatie ouder

4.1.2 Verkennend gesprek met de school

In de meerderheid (± 70%) van de situaties wordt het eerste telefonisch contact met de school gevolgd door een verkennend gesprek. Dit gesprek komt er veelal op vraag van zowel de ouders, maar ook scholen zijn vragende partij. Het gaat hier om een informatief gesprek waarbij ouders een beter beeld willen krijgen op o.a. de ‘schoolcultuur’, het zorgaanbod, de toegankelijkheid,... De expliciete vraag tot inschrijving wordt hier vaak ook nog niet gesteld, al is het voor alle betrokkenen duidelijk dat dit het uiteindelijke doel is.

“Onze jongste zoon Kobe bereikt weldra de leeftijd waarop hij naar school mag gaan. We vroegen aan de school waar de grote broer reeds schoolloopt of onze jongste zoon ook welkom is. Aangezien de school nog nooit een dergelijke vraag heeft ontvangen, willen zij hier graag een gesprek over met ons.”

Citaat ouder

Op het verkennend gesprek worden vaak nog andere personen uitgenodigd door de directie van de school zoals de zorgcoördinator, de leerlingenbegeleider en soms ook een of meerdere leerkrachten. Het gesprek wordt georganiseerd door de school zelf en de beslissing over wie er bij het gesprek aanwezig is, wordt door hen genomen. Ouders worden hier niet altijd over ingelicht en weten niet waar zich aan te verwachten.

Scholen willen in dit verkennend gesprek graag weten waarom de ouders kiezen voor inclusie en niet voor buitengewoon onderwijs, wat de mogelijkheden zijn van het kind en wat de verwachtingen zijn van de ouders naar de school toe. Er wordt gepeild naar de motivatie van de ouders, maar ook welke onderwijsbehoeften het kind heeft en welke redelijke aanpassingen noodzakelijk zijn of waarvan men verwacht dat ze noodzakelijk zullen zijn.

Ouders trachten op al deze vragen een antwoord te formuleren door hun kind vanuit hun perspectief voor te stellen met zijn of haar mogelijkheden en beperkingen. Daarbovenop hebben ouders vaak nog een pioniersrol en dienen zij o.a. inclusie uit te leggen, te kaderen welke ondersteuning voor handen is,...

Kaat zit in het buitengewoon lager onderwijs en wil de overgang maken naar het regulier secundair onderwijs.

De ouders van Kaat nemen telefonisch contact op met de school waar zij Kaat willen inschrijven. Er wordt een gesprek gepland tussen de ouders, de zorgcoördinator, de directie en een GON-begeleider die reeds op de school werkt. De ouders laten zich tijdens het gesprek bijstaan door een medewerker van het Steunpunt.

Tijdens het gesprek wordt er vooral gesproken over wat Kaat kan, wat haar capaciteiten zijn en waar ze eventueel ondersteuning zou bij kunnen nodig hebben. Samen met de ouders geeft de Steunpunt-medewerker informatie over inclusief onderwijs en welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn. Ook de verwachtingen van de ouders worden duidelijk gemaakt. Het team van de school geeft aan dat zij dit traject zeker een kans willen geven. Ze willen Kaat inschrijven en engageren zich om op regelmatige basis samen te komen om te kijken hoe het loopt en welke ondersteuning er eventueel nodig is.

Ervaring ouders

Ouders geven bij deze gesprekken aan dat zij zich niet sterk genoeg voelen om deze alleen te voeren, maar door een gebrek aan medestanders, staan zij vaak alleen en kunnen zij niet anders.

Uit de ervaringen die we terugkrijgen van ouders en uit de gesprekken die we samen met hen hebben gevoerd, kunnen we vaststellen dat lang niet elk gesprek verloopt zoals hierboven beschreven en/of met de intentie om het kind in te schrijven.

“Het stoorde ons zowel in het eerste als tweede gesprek met de school dat zij enkel vanuit hun positie hebben gesproken en nooit onze mening hebben gevraagd of gevraagd hebben wat de concrete noden zijn van onze zoon, of beter nog, wat zijn kwaliteiten zijn. ...

De directie had meer aandacht voor het feit dat ze een opstartende school zijn, de extra werkdruk voor haar personeel, de eventuele extra tijd en vergaderingen met de ouders en externe hulp, hoe moeilijk het nu al niet is voor een school. Allemaal zaken waar wij zeker kunnen inkomen en zelfs heel goed begrijpen. Helaas werd er weinig gezocht naar mogelijkheden en bestaande middelen en werden wij als ouders amper betrokken.”

Citaat ouder

Zo gebeurde het dat voorafgaand aan een verkennend gesprek de betrokken professionelen reeds samen zaten en hun oordeel al klaar hadden, alvorens de ouders gesproken te hebben.

> De ouders van Yari worden door de school uitgenodigd voor een gesprek. Voorafgaand aan dit gesprek hielden de leerkrachten en directie een eigen overleg dat resulteerde in een lijst van nadelen. Bij het uiteindelijke gesprek met de ouders werd duidelijk dat men zelfs in aanwezigheid van de Steunpuntmedewerker niet kon loskomen van deze 'nadelen' en het reeds genomen besluit.

Ervaring ouder/steunpuntmedewerker

In een aantal gesprekken werd vanuit het oordeel van de professionelen (o.a. de schooldirectie, leerkracht(en), CLB-medewerker,...) de keuze van de ouders steeds in twijfel getrokken en daarbij ook hun ouderschap. Vanuit 'het welbevinden van het kind' zijn de professionelen namelijk van oordeel dat het kind beter in een aangepaste omgeving terecht kan. In deze gesprekken wordt voorbijgegaan aan de eigenlijke vraag van de ouders en de afweging die elke ouder maakt in functie van zijn of haar kind.

Regelmatig wordt aan ouders gevraagd welke toekomst zij voor hun zoon of dochter zien? Een vraag waar ouders nog niet bij hebben stilgestaan en zij, net als elke andere ouder, onmogelijk een antwoord op kunnen geven.

Veel van deze verkennende gesprekken die gevoerd werden door ouders, al of niet in aanwezigheid van een medewerker van het Steunpunt, leidden dan ook niet tot verder overleg en/of een inschrijving. Net zoals bij de eerste telefonische contacten kregen de gesprekken de boodschap dat de school zich verder zal beraden over hun vraag en contact zal opnemen wanneer zij meer informatie hebben. Er is geen communicatie, transparantie over wat de school juist zal ondernemen en wanneer ze terug contact zullen opnemen. Deze onduidelijkheid en onzekerheid is voor ouders erg onrustwekkend.

Regelmatig beslissen ouders om het oordeel van de school niet af te wachten. Ouders willen hun kind namelijk pas inschrijven in de school wanneer zij het gevoel hebben dat hun kind er effectief welkom is en zij van de school signalen krijgen dat ook zij willen mee zoeken hoe het inclusietraject zo goed mogelijk kan verlopen.

- > *"Het was duidelijk dat de kans op slagen binnen deze school zeer klein was."*
- > *"Het was duidelijk dat mijn zoon niet officieel geweigerd zou worden, maar dat de school ook geen enkele inspanning wou leveren om het traject van mijn zoon verder te zetten."*
- > *"Mijn dochter was duidelijk niet welkom."*
- > *"Zoek maar eerst verder naar een andere school. Als je echt geen andere school vindt, dan kunnen wij het wel doen."*

Citaten ouders

Sinds de invoering van het M-decreet stellen we m.b.t. deze verkennende gesprekken geen grote wijzigingen vast in de praktijk. Ouders worden weliswaar relatief sneller uitgenodigd voor een gesprek, maar in de gesprekken zelf is er wel nog steeds een duidelijk onderscheid op te merken in de intenties van waaruit deze vertrekken.

Zo vertrekt men in verscheidene gesprekken nog steeds vanuit het idee dat kinderen en/of jongeren met specifieke onderwijsbehoeften een onredelijke vraag hebben en men dit moet aantonen. De motivatie van scholen voor deze disproportionaliteit van redelijke aanpassingen gebeurt hierbij niet op basis van de daarvoor vooropgestelde criteria, maar valt actueel nog steeds te herleiden tot een niet geldige draagkrachtafweging. De 'redelijkheid van aanpassingen' staat actueel m.a.w. niet centraal, nochtans vormt dit met het M-decreet het huidige kader.

-
- > *"Er zijn al heel veel kinderen met extra zorg."*
Citaat zorgcoördinator
 - > *"Wij kunnen niet verwachten dat andere kinderen zorg opnemen voor hem/haar."*
Citaat zorgcoördinator
 - > *"Ons lerarenkorps zit reeds op zijn tandvlees, dit kan er echt niet bij."*
Citaat directie
 - > *"1B klassen zijn al erg zware groepen."*
Citaat directie
 - > *"Wij zijn hier niet voor opgeleid."*
Citaat leerkracht
-

Hieraan gerelateerd merken we daarnaast een beweging op van scholen die zich bevragen naar het functioneren, testgegevens, het verslag,... om deze vervolgens te gaan hanteren als een soort checklist van de redelijkheid van aanpassingen. In een aantal situaties namen scholen hiervoor, zonder medeweten of vraag aan de ouders, contact op met eventuele voorgaande scholen.

-
- > *"Is het mogelijk ons alle verslagen te bezorgen van Charlotte in verband met GON, revalidatie, intelligentieonderzoek, ...Deze info geeft ons als school een duidelijker beeld van het functioneren van Charlotte."*
Citaat directie
-

Ondanks de centrale rol die het CLB heeft in het proces van inschrijving van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften zitten zij vaak (nog) niet mee rond de tafel in deze fase van gesprekken. Wanneer er wel een CLB-medewerker aanwezig is, kan deze zelden de ondersteuning bieden die noodzakelijk is. Het voeren van deze gesprekken wordt door ouders, vanuit hun zwakke en kwetsbare positie, daarom als zeer moeilijk en emotioneel zwaar ervaren.

“Er was ook een persoon van clb aanwezig, die zei dat GON volgend schooljaar verdwijnt? Ook vroegen ze wie dat er Lore zou kunnen begeleiden tijdens de schooluren. De vraag werd ook aan ons gesteld i.v.m. de financiële middelen. “

Citaat ouder

De zwakke positie en het ‘verkennende’ karakter van deze gesprekken spelen duidelijk in het nadeel van de ouders en maakt dat er nog steeds ruimte is voor weigeringen onder tafel.

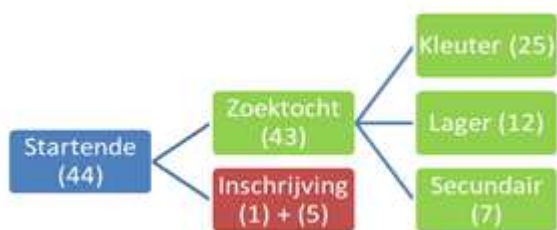
Wanneer het op basis van het gesprek met de school voor de ouders duidelijk wordt dat men hun zoon niet wenst in te schrijven, benoemen zij dit. Ondanks de negatieve teneur van het reeds anderhalf uur durende gesprek geeft de school aan dat dit gesprek zeker niet moet gezien worden als een weigering en zij de zoon wel degelijk willen inschrijven als de ouders dit wensen. Wanneer de ouders teruggeven dat dit wel een heel dubbele boodschap is en vragen naar het finale doel van de inschrijving, geeft de school terug dat zij de inschrijving vervolgens zullen ontbinden. *“Mevrouw wij moeten toch ook enige realiteitszin bewaken.” (citaat directie)*

Ervaring steunpuntmedewerker

Binnen de groep ouders met vragen rond de zoektocht naar een school onderscheiden we drie ‘groepen’, met elk hun eigen ervaringen:

Start

Ouders die voor de ‘start’ staan van een inclusief onderwijstraject, hetzij in het kleuter, lager of secundair.

Het Steunpunt ontving 44 vragen van ouders die aan de start van een inclusief onderwijstraject staan. Hiervan hadden 25 vragen betrekking tot de zoektocht naar een kleuterschool, 12 vragen tot de zoektocht naar een lagere school en 7 vragen tot de zoektocht naar een secundaire school.

Startende ouders en vooral de ouders waarvan het kind de leeftijd bereikt om naar school te gaan beginnen hun zoektocht met heel veel vragen en onduidelijkheden. Ze zetten vaak hun eerste stappen binnen het onderwijs met hun kind en er is nog veel onbekend. Ze hebben (nog) geen of weinig zicht op het recht op inschrijving, de ondersteuningsmogelijkheden en zijn weinig vertrouwd met wat kan en/of mag. We merken dat hoewel deze ouders bewust kiezen voor inclusief onderwijs, er desondanks toch ook heel wat vragen en twijfels naar boven komen rond hun keuze. Dit wordt zeker ook beïnvloed door de omgeving en de reacties die ze krijgen.

De ouders van Wouter willen hun zoon inschrijven in een school. De school stelt hen tijdens dit eerste contact de vraag waarom ze kiezen voor hun school en niet voor een school voor buitengewoon onderwijs waar ze alle zorgen (verschillende therapieën) binnen de schooluren krijgen aangeboden. Hierdoor twijfelen de ouders aan hun keuze voor inclusie: “Doen wij Wouter tekort door hem deze “all-in”-formule niet te bieden?” (citaat ouder)

Ervaring steunpuntmedewerker

Overgang

Ouders die met hun kind voor een ‘overgang’ staan; hetzij vanuit kleuter naar lager onderwijs, vanuit lager naar secundair onderwijs, de overgang naar een andere studierichting of de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs.

Het Steunpunt ontving 25 vragen van ouders die voor een overgang stonden. 10 vragen gingen over de overgang van kleuter naar lager onderwijs, 10 vragen over de overgang van lager naar secundair onderwijs en 2 vragen over de overgang van secundair naar hoger onderwijs. Daarnaast kregen we 3 vragen waarbij het ging over een overgang naar een andere studierichting in het secundair onderwijs.

Zelfs voor ouders die reeds ervaring hebben met inclusief onderwijs is de overgang verre van evident. Er zijn nog steeds meerdere gesprekken nodig met scholen. We merken wel dat deze ouders reeds beter geïnformeerd zijn over het inschrijvingsrecht, waardoor zij steviger in hun schoenen staan.

Anders dan bij startende ouders hebben deze ouders logischerwijze reeds een parcours afgelegd met hun zoon of dochter. Dit zorgt ervoor dat deze ouders in het verkennend gesprek regelmatig vaststellen dat er reeds overleg, communicatie is geweest tussen professionelen zonder hun toestemming en/of medeweten. Uit deze communicatie worden dan veelal wel de zaken die moeilijk liepen onthouden en worden positieve zaken vergeten.

Het is erg belangrijk dat ouders meegenomen, betrokken worden in het doorgeven van informatie. Zelfs wanneer de informatieoverdracht gebeurt volgens de vastgelegde procedures. Een goede afstemming, transparantie over de informatieoverdracht zorgt voor een genuanceerder beeld en leidt minder tot een eenzijdige interpretatie.

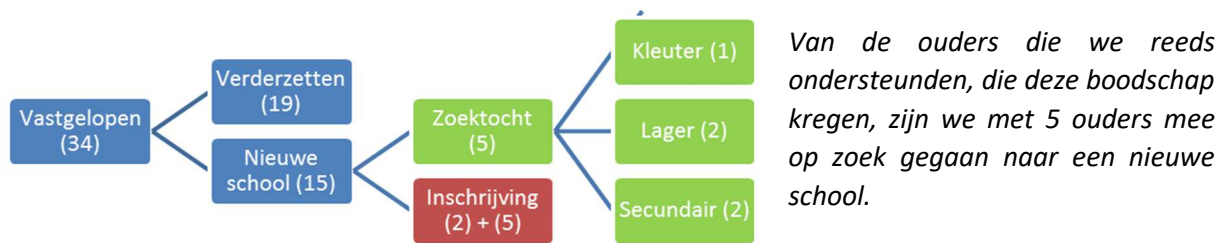

In het kader van de inschrijving (onder ontbindende voorwaarden) in een nieuwe school nemen de ouders en de CLB-medewerker samen het dossier van Tibe door. Ze kijken hier beiden naar vanuit de vraag: Wat heeft de nieuwe school nodig om met Tibe te werken? Samen besluiten ze om een aantal oude verslagen die niet meer relevant zijn uit het dossier te nemen. Vervolgens plannen ze samen een gesprek met de nieuwe school om het bijhorende CLB om de informatie door te geven en toe te lichten.

Ervaring ouder

Niet langer welkom

Ouders die de boodschap kregen dat hun kind niet langer welkom was op de school en dus op zoek moesten naar een nieuwe school.

Ouders die de zoektocht naar een nieuwe school aanvatten nadat hun kind niet langer welkom was in de vorige school, zijn vaak ontmoedigd. Ze vinden vaak niet meteen de energie om een nieuwe zoektocht te starten. We merken dat deze ouders gereserveerder zijn om te communiceren over hun kind, uit angst een nieuwe weigering te krijgen. Meer nog dan ouders die omwille van een 'overgang' op zoek gaan naar een school worden deze ouders ook geconfronteerd met de communicatie over het parcours dat hun zoon of dochter heeft afgelegd.

4.2 De inschrijving

Pas wanneer de verkennende gesprekken op een positieve en constructieve manier werden gevoerd, gaan een meerderheid van de ouders over tot een effectieve vraag tot inschrijving.

*"Ik heb het overleg van deze namiddag afgewacht. Dit is zeer positief gelopen. Het CLB was aanwezig, de orthopedagoog en de groepsbegeleider uit het MFC, de onderdirecteur van de school en de zorgcoördinator. Er was een grote openheid bij alle partijen: de school gaat een kleinere klas voorzien (17 kleuters i.p.v. 22 in de andere klasjes), de kinderverzorgster meer in Caspers klasje laten staan i.p.v. enkel in de instapklas, gepaste startdag kiezen,... En ook vanuit het MFC werd heel constructief mee gezocht naar oplossingen: stagiair delen, dagboek opstellen, mobiele equipe,....
Volgende maand is er terug een overleg en zal de GON-begeleiding administratief geregeld worden. Dus dit zit precies wel goed..."*

Citaat ouder

Tobias, een kleuter van 2,5 jaar maakt de overstap vanuit kinderopvang. Om beter zicht te krijgen op wat 'inclusie' precies inhoudt in de praktijk en om te kijken hoe Tobias in groep functioneert en hoe hij ondersteuning krijgt, gaan de leerkrachten uit de kleuterschool op bezoek in het kinderdagverblijf van Tobias. De leerkrachten gaan in overleg met de begeleiders uit het kinderdagverblijf en er worden heel wat praktische tips doorgegeven.

Ervaring ouder

"We hadden een erg open en constructief gesprek met deze school. De zorgcoördinator was erg gedreven en had duidelijk zin in een inclusieproject."

Citaat ouder

Een beperktere groep van assertieve ouders, die de toegang vinden tot de juiste informatie en ondersteuning, voert geen 'verkennde' gesprekken en stelt onmiddellijk een vraag tot inschrijven aan de school. Hierbij worden zij veelal door de school uitgenodigd voor een gesprek. In vergelijking met de periode voor het M-decreet zien we dat deze groep van ouders toeneemt. Het verloop van deze gesprekken is vergelijkbaar met de 'verkennde' gesprekken met dit verschil dat er van bij aanvang een effectieve vraag naar inschrijving wordt gesteld.

Naar aanleiding van de vraag tot inschrijving die telefonisch werd gesteld, wordt de mama van Joran uitgenodigd op de school. Na een kort gesprek met de directeur en zorgcoördinator wordt Joran ingeschreven onder ontbindende voorwaarden en wordt een datum gepland om samen met de andere betrokkenen (o.a. CLB, directie, zorgcoördinator, klasjuf) af te stemmen.

Ervaring ouder

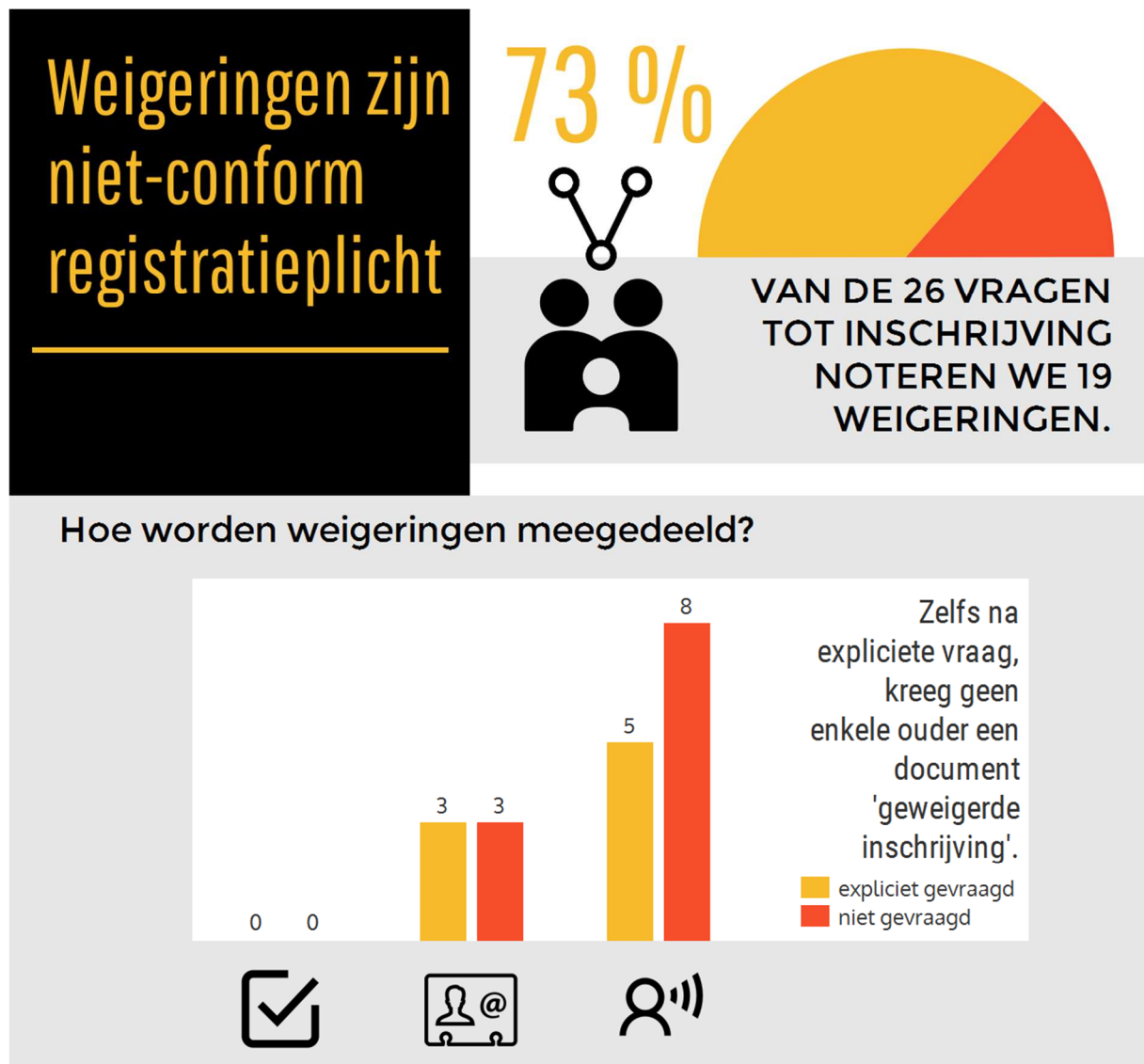
Het ogenblik waarop formeel een vraag tot inschrijving gesteld wordt, is in praktijk vaak het moment waarop scholen de inschrijving koppelen aan een voorwaarde naar extra ondersteuning, al dan niet naast de bestaande ondersteuning vanuit GON of ION. Het zijn vervolgens de ouders zelf die op zoek moeten gaan naar ondersteuning en deze moeten organiseren. We zien dit vooral terugkomen wanneer het gaat over de inschrijving van kinderen en jongeren met een individueel aangepast curriculum. Daarnaast worden ook ouders van kleuters met een verslag type 2 (matige of ernstige verstandelijke beperking), gezien het ontbreken van structurele ondersteuning, hier veelal mee geconfronteerd.

"Na enkele overlegmomenten was de school bereid om Lore in te schrijven in het 1ste leerjaar. Net als wij (ouders) en de GON-juf maakten zij zich echter zorgen over hoe dit zou verlopen in de klas, omdat Lore wel wat hulp nodig heeft bij een aantal dingen. Uiteindelijk hebben we samen met de school een oproep gelanceerd om vrijwilligers te zoeken die ondersteuning in de klas wilden bieden. Ik denk dat we dan in november opnieuw samen zaten en we tot de conclusie zijn gekomen dat de ondersteuning afgebouwd kon worden."

Citaat ouder

Helaas krijgen vele ouders nog steeds te maken met weigeringen (Dupont, 2010³).

↳ Het Steunpunt ondersteunde 26 vragen met betrekking tot inschrijving. Het ging concreet over 6 startende inclusiesituaties, 13 inschrijvingen bij een overgang, 7 inschrijvingen in een nieuwe school na een vastgelopen traject.

↳ Bij deze 26 vragen werd er een concrete vraag tot inschrijving gesteld. De vragen rond het zoeken naar een school waarbij vrijblijvend geïnformeerd wordt naar de mogelijkheid in te schrijven worden hier dus niet in meegenomen!

³ Dupont, M. (2010). Onderzoek naar de barrières die ouders ondervinden bij de zoektocht naar een geschikte school voor hun kind met een beperking. Universiteit Gent; www.scriptiebank.be/sites/default/files/webform/scriptie/Masterproef%20-%20De%20rechtspositie%20van%20kinderen%20met%20een%20handicap%20in%20het%20gewoon%20onderwijs_2.pdf

↳ Van de 26 effectieve vragen tot inschrijving werden slechts 7 inschrijvingen gerealiseerd bij de eerste school die werd gecontacteerd. De andere 19 ouders kregen met één of meerdere weigeringen te maken, met een gemiddelde van 2 weigeringen.

↳ Slechts 6 ouders kregen de weigering (schriftelijk) meegedeeld via email. Geen enkele ouder kreeg, zelfs na een expliciete vraag hiernaar, een officieel weigeringsdocument (document niet-gerealiseerde inschrijving).

↳ De overgrote meerderheid van de ouders die geconfronteerd werden met een of meerdere weigeringen zijn op zoek gegaan naar een andere reguliere school en hebben deze gevonden.

Vanuit het Steunpunt voor Inclusie informeren we ouders over het recht op inschrijving. We geven het advies de scholen te vragen de weigering schriftelijk te bezorgen. Echter, de zoektocht naar een school voor hun kind vraagt veel tijd en het vinden van een school primeert. Vaak kunnen/willen ouders geen energie meer steken in het alsnog verkrijgen van een officiële weigering (mededeling van niet-gerealiseerde inschrijving). Ouders die hier wel naar vragen, worden wandelen gestuurd.

Tijdens het gesprek gaf de school aan mijn zoon niet te willen inschrijven. Toen ik hen voorstelde om hem in te schrijven onder ontbindende voorwaarden, zodat de school vervolgens in overleg met het CLB en ons (de ouders) zou kunnen nagaan of de aanpassingen die nodig zijn om Victor te laten participeren al dan niet redelijk zijn, kreeg ik het volgende antwoord: *“Met andere ouders maken wij een afspraak en wanneer wij hen meedelen dat wij een inschrijving niet haalbaar zien gaan ze gewoon naar een andere school zonder hiervoor een bewijs te willen.”* (citaat directie)

Wanneer ik blijf aandringen op een inschrijving krijg ik van de directrice het volgende te horen: *“Goed, dan gaan we een inschrijving onder ontbindende voorwaarden realiseren en nemen we een termijn van drie maand om de redelijkheid van aanpassingen af te wegen. We zullen dan wel eens zien wiens welbevinden hier in het gedrang komt.”* (citaat directie)

Ervaring ouder

Slechts één ouderpaar heeft, ondanks dat zij hun kind niet langer naar de desbetreffende school wensten te laten gaan, verdere stappen ondernomen. Zo werd na overleg samen met de ouders beslist om UNIA en het Lokaal Overlegplatform (LOP) te contacteren en melding te maken van de weigering. De betreffende school werd vervolgens door het LOP aangesproken en op de vingers getikt.

Algemeen zien we dat de drempel voor ouders om de stap te zetten naar instanties, organen om zowel te bemiddelen als om tegen een beslissing in te gaan voor ouders erg hoog ligt. Wanneer zij uiteindelijk beslissen om deze stap toch te zetten is dit vooral om melding te maken van het onrecht dat hen en hun zoon/dochter werd aangedaan en zijn het Steunpunt, UNIA en het Kinderrechtencommissariaat toegankelijker dan de organen binnen onderwijs. Gezien de organen binnen onderwijs (LOP, Vlaamse Bemiddelingscommissie en de Commissie inzake Leerlingenrechten) slechts een bemiddelende of adviserende rol hebben en scholen het advies naast zich neer kunnen leggen, is de impact hiervan beperkt en het geloof bij ouders bijzonder klein. Indien ouders echt gevolg willen geven aan het onrecht dat hen werd aangedaan en/of de rechten van hun kind nageleefd willen zien, dienen ze gerechtelijke stappen te ondernemen.

Indien ouders vervolgens toch een officiële weigering ontvangen, willen zij vaak niet verder met deze school. Ouders zetten met andere woorden hun zoektocht verder en ondernemen bij gebrek aan tijd en energie meestal geen verdere stappen.

“Agelopen week kreeg ik telefoon van de commissie inzake leerlingenrechten. Deze persoon vroeg of ik een klacht wou indienen tegen het schooltje te T. Wij zouden dit zeker nog willen doen, maar dit eerder uit principe want het vertrouwen in deze scholen is volledig zoek. Voorlopig zijn we dus nog altijd op zoek naar een geschikt schooltje voor onze dochter.”

Citaat ouder

Kortom in de praktijk biedt het inschrijvingsrecht nog steeds niet de garantie dat ouders een inschrijving kunnen bekomen bij de school van hun voorkeur. Sinds het nieuwe inschrijvingsrecht van kracht is merken we bij scholen wel een groeiend bewustzijn over de procedure en mogelijkheden van inschrijving voor kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften.

Door foutieve interpretatie, een verkeerd gebruik en de nog steeds aanwezige weerstand resulteert dit voor ouders (nog) niet in een vlotte inschrijving (onder ontbindende voorwaarden).

Ontbindende voorwaarde

Het inschrijvingsrecht voor kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften werd in het M-decreet behouden, maar voor de kinderen die beschikken over een verslag werd de reeds bestaande specifieke procedure van inschrijving onder ontbindende voorwaarde, die nauwelijks gebruikt werd, bestendig. Een dergelijke inschrijving geeft een schoolbestuur de tijd om in een redelijke termijn en in overleg met de ouders en het CLB een grondige afweging te maken van de redelijkheid van de aanpassingen die nodig zijn. We merken in de praktijk echter dat deze redelijke termijn fungeert als een soort van ‘wachtstation’, waarbij het voor ouders ontbreekt aan duidelijke informatie en afspraken over het verdere verloop. Wat zal de school verder ondernemen? Wanneer worden we gecontacteerd?

De wijze waarop in praktijk dit overleg wordt ingevuld en de rol en de ruimte die ouders hierin krijgen, varieert sterk. Concreet is dit mede afhankelijk van wie rond de tafel zit en hoe belangrijk deze mensen de participatie van de ouders vinden. Vanuit het Steunpunt is onze ervaring dat aan de ouders voornamelijk zaken worden meegedeeld of oplossingen wordt gevraagd, maar ouders niet als een volwaardig partner mee rond de tafel zitten.

“Op onze vraag heeft het CLB opnieuw contact opgenomen met de school om alsnog een overleg te plannen zoals voorgeschreven staat in het M-decreet. Zowel via de school als de medewerkster van het CLB bereikt ons echter reeds de boodschap dat hun besluit vaststaat en ze de inschrijving willen ontbinden. Moet ik nog naar dit overleg gaan? Ik heb geen zin om weer maar eens het deksel op onze neus te krijgen. “

Citaat ouder

Opzet van de procedure van inschrijving onder ontbindende voorwaarde en afweging van redelijkheid van aanpassingen is dat kinderen en jongeren met een verslag relatief snel over een definitieve inschrijving zouden beschikken en dit bij voorkeur vooraleer zij het nieuwe schooljaar aanvatten. In praktijk zien we dat dit door een aantal omstandigheden niet altijd mogelijk is.

Bijvoorbeeld:

- Aan ouders wordt pas op het einde van het schooljaar meegedeeld dat hun zoon of dochter niet langer welkom is op de huidige school.
- De school heeft geen ruimte om in de resterende termijn (minder dan een maand voor het einde van het schooljaar) zich te buigen over de redelijkheid van de aanpassingen.
- De school waarmee reeds stappen werden gezet zal het kind toch niet inschrijven of ontbindt de inschrijving.

We zien daarnaast eveneens dat de bestaande ruimte die de ‘redelijke termijn’ biedt, gebruikt wordt om een inschrijving over de zomervakantie heen te tillen. Waarna de eerste weken van september vervolgens gebruikt worden als een ‘proefperiode’.

Het komt m.a.w. meer dan eens voor dat kinderen en jongeren zonder een definitieve inschrijving het schooljaar aanvatten. Dit kan alsnog resulteren in zowel een positieve (definitieve inschrijving) als een negatieve uitkomst (ontbinding). In dit laatste geval heeft dit grote gevolgen voor het kind aangezien het uit een omgeving wordt weggehaald waarmee het reeds een band heeft opgebouwd.

Ouders moeten vervolgens opnieuw aan een vaak moeilijke en eenzame zoektocht beginnen, waarbij zij onder de nodige tijdsdruk staan. Een maand na de mededeling van de ontbinding wordt de inschrijving namelijk definitief ontbonden. Indien er op dat ogenblik nog geen nieuwe school gevonden is, staat het kind ‘op straat’ in het onderwijslandschap.

Er ligt al onmiddellijk een datum vast voor een hakbijlooverleg op 21 september 'want indien nodig moet de school tegen 30 september kunnen aantonen dat ze onredelijke aanpassingen moeten doen om het project te doen slagen'.

Ervaring ouder

Ongeveer een maand en een half nadat Pieter gestart is in de nieuwe school en zijn plaats tussen alle kinderen uit de klas heeft, besluit de klassenraad de inschrijving te ontbinden. Pieter en zijn ouders hebben moeite om dit te begrijpen.

Ervaring ouders en steunpuntmedewerker

Sinds de invoering van het M-decreet maakt een meerderheid van de ouders vooralsnog geen gebruik van de mogelijkheid om het LOP in te schakelen voor bemiddeling, omdat zij het vertrouwen in de school kwijt zijn. Voor een klacht bij de commissie inzake leerlingenrechten geldt dezelfde redenering. Bijkomend worden ouders nog steeds geconfronteerd met het feit dat ze, vooraleer zij deze instanties kunnen inschakelen, moeten beschikken over een officiële weigering. Veelal worden ouders op een 'subtiele' manier geweigerd en is het voor hen moeilijk een officiële weigering vast te krijgen.

Na een moeilijk gesprek in januari waarin werd aangegeven dat Tom niet langer op de school kon blijven, werd er door het CLB een verslag opgemaakt. In maart volgde een nieuw overleg waarin het verslag besproken werd en kregen we opnieuw dezelfde boodschap die ons ook formeel per brief werd toegestuurd. Er werd echter met geen woord gerept over ontbinding of weigering, maar men formuleerde het als volgt: "Dit geeft hem o.a. de mogelijkheid volgend schooljaar terug te starten in een 1B-klas in een andere school." Een officiële weigering kregen we niet en hebben we ook niet gevraagd.

Ervaring ouder

Sinds de invoering van het M-decreet ontvangen ouders weliswaar vlotter een officiële weigering (document 'mededeling niet-gerealiseerde inschrijving'). Het volgen van de voorgeschreven procedures primeert voor scholen echter duidelijk ten opzichte van de kwaliteit van de uiteindelijke afweging. Zo maakt men o.a. onvoldoende gebruik van de vooropgestelde criteria⁴ en kan men moeilijk tot niet komen tot het concretiseren van de ondersteuningsbehoeften van de school en van de leerkracht. Eerder dan een algemene termijn te gaan bepalen, waarin de individuele afweging van de redelijkheid van aanpassingen dient te gebeuren, zijn we als Steunpunt daarom voorstander van een vorm van proces- en kwaliteitsbewaking. Het vastleggen van een algemene termijn zou namelijk de druk op de inschrijving nog extra doen toenemen.

4.3 Samen aan de slag

Nadat een kind is ingeschreven en het onderwijstraject binnen de school werd aangevat, kan dit de start zijn van een mooi en boeiend parcours. De weg is echter lang. Ouders, kinderen en jongeren krijgen vaak met moeilijkheden te maken doorheen het traject.

De drempels en barrières die ouders tegenkomen tijdens het inclusietraject worden hier 'thematisch' gegroepeerd. Hierbij onderscheiden we vijf verschillende thema's: (1) het overleg tussen de betrokken partijen, (2) de leerkracht, (3) de ondersteuning in de klas, (4) redelijke aanpassingen en (5) het stopzetten. Bij elk thema geven we de meest voorkomende drempels en barrières weer.

⁴De vooropgestelde criteria waarnaar verwezen wordt zijn terug te vinden in de Memorie van toelichting (<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2013-2014/g2290-1.pdf>) en zijn overgenomen uit het Protocol van 19 juli 2007 betreffende het begrip redelijke aanpassingen in België (http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl)

4.3.1 Overleg tussen betrokken partijen (ouders, CLB, directie, leerkracht,...)

Overleg en communicatie zijn in een inclusietraject van cruciaal belang. Er is nood aan een eerlijke communicatie tussen alle partijen waarbij ieders stem gehoord wordt en men samen op een doelgerichte en constructieve manier op zoek gaat naar oplossingen.

Nog vaak zijn het de ouders zelf die initiatief nemen en een overleg aanvragen. Het niet vinden van een datum die voor alle partijen past wordt hierbij enerzijds aangehaald als moeilijkheid en is vaak een reden om overleg uit te stellen. Anderzijds krijgen ouders regelmatig van de andere betrokkenen te horen dat zij de noodzaak van een overleg niet inzien, waardoor er geen overleg gehouden wordt.

“Ik heb de indruk dat mijn kind ‘gedoogd’ wordt in de klas en er geen inspanningen worden gedaan of redelijke aanpassingen worden gezocht om hem te laten deelnemen aan activiteiten. Ik wil daarom graag een overleg, maar volgens de school loopt alles goed en is een overleg niet nodig.”

Citaat ouder

Wanneer overlegmomenten plaatsvinden, voelen ouders zich vaak niet gesteund en begrepen. Enerzijds komt dit doordat hun ervaringen en kennis rond het ondersteunen van hun kind vaak wordt genegeerd of niet als meerwaarde wordt beschouwd. Anderzijds, gebeurt het heel vaak dat ouders tijdens dergelijk overlegmoment voornamelijk te horen krijgen wat niet goed loopt en wat hun kind niet kan. De inhoud van het gesprek benadrukt de moeilijkheden, maar er wordt niet oplossingsgericht nagedacht. Ouders hebben het gevoel hun keuze voor inclusie steeds te moeten verdedigen ten aanzien van de andere partijen.

Karen zit in de tweede kleuterklas. Samen met de directie, het CLB, de huidige juf, de juf van het derde kleuter en de ouders vindt er een overleg plaats om de overgang naar de derde kleuterklas te bespreken. Bij de start van het overleg neemt de directie het woord: “We komen tot de vaststelling dat Karen hier haar broek aan het verslijten is en niets bijleert.” Hierop nemen de juf en de CLB-medewerker het woord en sommen ze op wat moeilijk loopt en wat Karen niet kan.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

De betrokkenheid van ouders in overlegmomenten is heel beperkt. Het komt in de praktijk zelfs voor dat er overleg plaatsvindt met de verschillende betrokkenen zonder dat de ouders hierin meegenomen worden. Ouders krijgen dan vervolgens op een later ‘overlegmoment’, waarop zij wel aanwezig zijn, te horen wat er tijdens dit voorgaande overleg werd beslist.

Vera startte op 1 september in het eerste leerjaar. Een grote stap! Om dit voor Vera zo vlot mogelijk te laten verlopen vroegen wij als ouder reeds in de eerste weken een overleg aan. Helaas werd er niet onmiddellijk een geschikte datum gevonden waardoor het overleg pas in december kon plaatsvinden.

Tijdens dit overleg kregen we te horen dat Vera niet op school kan blijven en nog voor de kerstvakantie naar een andere school moet, een school voor buitengewoon onderwijs. Dit had de directie, samen met de zorgcoördinator, de leerkracht en het CLB in een voorafgaand overleg beslist.

Wij hadden deze mededeling niet verwacht en voelden ons overdonderd... We voelden ons zo overweldigd dat we hier niet tegen in durfden gaan.

Terug thuis namen we de tijd om hier rustig over na te denken... Een overstap naar het buitengewoon onderwijs zien we eigenlijk niet zitten. We willen dat Vera toch op school blijft en dat er gezocht wordt naar hoe Vera het best kan ondersteund worden in de klas.

Wanneer we contact nemen met de school delen we hen onze keuze mee en vragen we een nieuw overleg aan. Van de directie krijgen we te horen: "Jullie zijn toch akkoord gegaan met onze beslissing? We komen hier niet op terug dus is er geen nieuw overleg nodig."

Citaat communicatie ouder

Negentien andere ouders klopten bij het Steunpunt aan na het krijgen van de boodschap dat hun kind niet langer welkom was op school. Door tussenkomst van het Steunpunt konden deze inclusietrajecten uiteindelijk wel worden verdergezet in de respectievelijke scholen en diende er dus geen nieuwe zoektocht aangevat worden.

Het ging hierbij voornamelijk over scholen die zelf geen mogelijkheden meer zagen met betrekking tot redelijke aanpassingen voor de desbetreffende leerling en/of onvoldoende op de hoogte waren van de wettelijke mogelijkheden. Door ouders te ondersteunen om samen met de school, het CLB,... het gesprek opnieuw aan te gaan, verwachtingen af te stemmen, mogelijkheden en voorbeelden te duiden, redelijke aanpassingen te proberen en evalueren, bevestiging te geven,...enz. kon het proces opnieuw op gang gebracht worden. In hoofdzaak hebben we als Steunpunt in deze situaties een rol als externe bemiddelaar en facilitator en kortstondig procesbegeleider opgenomen.

Van ouders die aan overlegmomenten deelnamen, krijgen we te horen dat er vaak geen verslag wordt gemaakt van het overleg. Dit zorgt er voor dat na afloop van het overleg er regelmatig misverstanden zijn doordat afspraken nadien wijzigen of anders geïnterpreteerd worden.

Tijdens het eerste overleg werd afgesproken dat de ouders samen met de thuisbegeleiding op zoek gaan naar een vrijwilliger die enkele uren per week ondersteuning kan komen geven in de klas. Tijdens het volgende overleg zegt de directie: "We hadden toch afgesproken dat Louisse hier enkel kan blijven als er een ondersteuner aanwezig is?"

Ervaring ouder

Eens er een constructieve samenwerking aanwezig is, merken we dat veel zaken bespreekbaar worden. Het opzetten van een constructieve samenwerking is een heel proces en wordt door iedereen, ouder inclusief, anders ingevuld. Belangrijk is om de communicatie hierover samen met alle betrokkenen te voeren zodat deze samenwerking vorm kan krijgen en zo goed mogelijk aan ieders verwachtingen tegemoet komt. De 7 uitgangspunten van HGW vormen hierbij een waardevol en belangrijk richtinggevend kader.

“Het was een zeer positief en constructief gesprek met de juf, zorgjuf en twee clb medewerkers. Ik heb uitgelegd hoe ver Andrea staat en hebben vervolgens besproken hoe we alles zullen aanpakken en wie wat gaat regelen.

Door de komst van de competentiebegeleider bekijken ze nu de situatie toch anders, en vooral rustiger, wat zich nu al laat zien bij Jonas: hij is terug meer gemotiveerd om thuis dingen te doen, gaat spontaan al eens een leesboekje pakken, of een beetje schrijven. de ion-begeleidster, blijft meer in de klas, en ze doen mee waar kan op zijn niveau.”

Ervaring ouder

Maar zelfs wanneer een constructieve samenwerking met de school aanwezig is blijven ouders drempels tegenkomen die alles weer kunnen doen wankelen.

“Op school loopt het beter dan ik ooit had durven hopen. Wij hebben de nodige ondersteuning gevonden, de juf is een super warm persoon die zich voor de volle 100% inzet; de school staat erg open en is geëngageerd, Kobe gaat graag naar school en ook zijn resultaten zijn zeker niet allemaal slecht.

Maar wat is dan nu eigenlijk het probleem. Wel, wij worden als ouders steeds tegengewerkt in onze keuzes door andere professionelen en niet door de school. Het is nu zelfs tot op een punt gekomen dat het revalidatiecentrum beslist heeft de revalidatie te stoppen naar het einde van het schooljaar toe. Dit omdat ze vinden dat Kobe beter naar het bijzonder onderwijs gaat. “

Ervaring ouder

4.3.2 Leerkrachten

Een belangrijke sleutel in elk inclusietraject ligt bij de leerkrachten: hoe kijken zij naar inclusie en hoe gaat men hier zelf mee om?

Wanneer ouders in gesprek gaan met leerkrachten krijgen zij vaak heel wat redenen te horen waarom inclusie volgens hen moeilijk of zelfs niet zal lukken. Deze redenen komen vaak voort uit angst (voor het onbekende), twijfels, bezorgdheden, ervaringen,... die zij als leerkrachten hebben (De Schauwer, Vandekinderen & Van de Putte, 2011)⁵. Deze angsten en bezorgdheden zijn reëel en te begrijpen. Ze zouden echter geen eindpunt mogen zijn, maar het startpunt van een dialoog.

-
- > *“Als leerkracht ben ik verantwoordelijk voor de hele klas, ik zie mezelf dit echt niet organiseren in mijn lessen.”*
 - > *“Ik heb hier geen opleiding voor gekregen en twijfel of ik hier wel capabel voor ben.”*
 - > *“Als we niet zeker zijn dat het gaat lukken, moeten we er dan wel aan beginnen?”*
 - > *“Ik weet niet goed of het mij gaat lukken, maar ik wil het zeker proberen...”*
-
- Citaten van leerkrachten*

Ouders merken op dat leerkrachten vaak spreken vanuit hun persoonlijke visie over kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften en over onderwijs en hierbij niet altijd positief staan ten opzichte van inclusief onderwijs.

-
- > *“Ik ben er van overtuigd dat kinderen met een beperking beter geplaatst zijn in de speciale scholen...”*
 - > *“Een school op maat, een andere context biedt volgens mij meer mogelijkheden voor Sofie.”*
 - > *“Voor mij is dit niet nieuw, enkele jaren geleden had ik al een ION-leerling in mijn klas en ik heb hier veel van opgestoken.”*
-
- Citaten van leerkrachten*

Leerkrachten en ouders hebben niet dezelfde verwachtingen. Het is voor heel wat leerkrachten moeilijk de eindtermen los te laten, terwijl dit voor ouders niet steeds de prioriteit is. Ouders willen wel kwaliteitsvol onderwijs met leerdoelen afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van hun zoon of dochter. Wat deze leerdoelen kunnen zijn en hoe deze vorm kunnen krijgen is m.a.w. voor elk kind anders en voortdurend in beweging.

Ouders geven echter aan dat leerkrachten niet altijd hun verwachtingen kunnen loslaten en niet kijken naar wat er nodig is voor het individuele kind. Vaak wordt de lat voor het kind/de jongere met specifieke onderwijsbehoeften te hoog gelegd. (cfr 4.3.3.)

⁵ De Schauwer, E., Vandekinderen, C., & Van de Putte, I. (2011). Voorbij de vraagtekens?! Perspectief van leraren op inclusief onderwijs. Antwerpen: Garant

-
- > *“Mijn doel is alle leerlingen de eindtermen te doen behalen. Als mij dit niet lukt dan heb ik gefaald.”*
 - > *“Wat vaardigheden betreft zie ik hem niet functioneren in praktijk verkoop of praktijk stage. En al helemaal niet als vertegenwoordiger waar ons zesde jaar in uitmondt.”*
 - > *“Ik heb niet gekozen voor leerlingen met een beperking in de klas, ik heb bewust niet voor het buitengewoon onderwijs gekozen. Dit is een muur waar ik niet over wil.”*

Citaten van leerkrachten

Vaak lijken de verwachtingen naar kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften zelfs groter dan deze naar leerlingen zonder specifieke onderwijsbehoeften. Dit zien we zeer duidelijk bij kleuters die een inclusief onderwijstraject volgen. Heel vaak krijgen ouders van kleuters met specifieke onderwijsbehoeften te horen dat hun kind niet kan stilzitten tijdens het kringgesprek, aan het materiaal komt terwijl dit niet mag, niet in de rij gaat staan, enzovoort... Ouders krijgen het gevoel dat er met een ‘vergrootglas’ wordt gekeken naar hun kind en er verwacht wordt dat alles veel sneller moet kunnen.

-
- > De ouders van kleuter Roos krijgen in maart te horen dat Roos volgend schooljaar niet op de school kan blijven. Redenen die hiervoor aangehaald worden zijn: te weinig vooruitgang op schools vlak, de veiligheid van Roos die niet gegarandeerd kan worden, de draagkracht van het team is te beperkt, het team heeft te weinig ervaring.

Tijdens een overleg probeert de mama de directie nog te overtuigen, maar deze geeft duidelijk aan dat de school niet openstaat voor kinderen en jongeren die een handicap hebben. De ouders hebben geen zin meer om te vechten en kijken uit naar een school voor buitengewoon onderwijs. *“Inclusie is in dit geval enkel een mooie gedachte.”* (citaat mama)

Ervaring ouder

4.3.3 Redelijke aanpassingen

Kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften hebben op school in de eerste plaats vooral nood aan redelijke aanpassingen. Bij het bespreken van de nodige redelijke aanpassingen en vooral het actief en doelgericht omzetten in acties op de klasvloer komen ouders opnieuw een aantal barrières tegen.

Redelijke aanpassingen zijn bij een aantal kinderen en jongeren, op een aantal scholen niet mogelijk en bespreekbaar.

Een school geeft aan dat Clara niet mag overgaan naar de volgende kleuterklas. Suggesties van redelijke aanpassingen die de overstap mogelijk maken, worden door leerkracht en directie niet aanvaard. De directie geeft aan geen aanpassingen te willen doen. Het zou gaan over eenvoudigere knutselopdrachten, een plaatsje in de klas waar Clara even tot rust kan komen bij teveel drukte, naast verbale opdrachten ook visueel zaken verduidelijken of aanbrengen,...

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

Omwille van het grote (cognitieve) niveauverschil en beperkte ondersteuning mag Wout niet starten in het volgende jaar. De school vindt het uitstippelen van een individueel aangepast curriculum met daarbij de nodige redelijke aanpassingen niet mogelijk.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

Scholen geven als argumentatie dat ze geen redelijke aanpassingen willen toestaan. Ze vinden dat alle leerlingen gelijk moeten behandeld worden. Ze geven aan dat het volgens hen niet kan dat een kind/jongere met een beperking anders wordt behandeld dan de andere kinderen/jongeren. Gelijke kansen vraagt echter net een ongelijke behandeling. Bovendien zijn redelijke aanpassingen een recht en geen gunst.

Tijdens een voorleesmoment wordt van de kleuters verwacht dat ze mooi in de kring blijven zitten en luisteren. Lena begint na een tijdje door de klas te wandelen of gaat iets anders doen. De kleuterjuf vindt dit niet kunnen en geeft dit aan om aan te tonen dat Lena niet thuishoort in een gewone school. Ze vindt dit een slecht voorbeeld voor de andere kleuters. Er worden volgende suggesties gedaan: vast speelplekje waar de kleuter naar toe kan, naast de juf in de kring zitten, geen lawaai maken tijdens het rondwandelen,... De juf gaat er niet op in.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

De leerlingen in een eerste graad beroepsonderwijs schillen aardappelen met een aardappelmesje. Omwille van motorische moeilijkheden lukt dit niet goed bij Maarten. Gedurende twee jaar blijft het een strijd om aan te tonen dat schillen met een dunschiller de ideale aanpassing is. De leerkracht blijft hameren op het belang van schillen met een aardappelmesje. *“Alle leerlingen moeten dit kunnen!”*

Ervaring ouder

Scholen willen niet ingaan op redelijke aanpassingen voor één kind/jongere als ze menen dat deze nadelig of schadelijk kunnen zijn voor de andere kinderen/jongeren in de groep.

Lucas mag niet overgaan naar de tweede kleuterklas. De directie geeft aan dat dit niet mogelijk is omdat er bepaalde materialen (bv. scharen) afgeschermd zouden moeten worden zodat Lucas niet aan de scharen kan. Ze wil dit niet doen omdat ze meent dat ze door het afschermen van materiaal andere kinderen de kans ontnemt zich te ontwikkelen.

Ervaring ouder

Het komt eveneens voor dat een school bepaalde aanpassingen niet nodig vindt, terwijl ouders of een leerling aangeven dit wel belangrijk te vinden.

Victor zit in het zesde middelbaar. Omwille van dyslexie heeft hij aanpassingen nodig voor het vak Frans. De aanpassingen worden al van bij de start van het secundair onderwijs door de ouders gevraagd, maar de school geeft aan dat aanpassingen niet nodig zijn. Victor eindigde het vijfde jaar met een tekort voor Frans en een vakantietaak. Hij kon overgaan naar het zesde jaar, maar de nodige aanpassingen blijven onbespreekbaar. Dit zorgt voor veel stress bij Victor.

Ervaring ouder

Wanneer scholen wel openstaan om aanpassingen toe te laten, worden deze vaak in overleg met ouders en CLB afgesproken. Ouders merken op dat deze aanpassingen in het begin vaak goed worden toegepast, maar dat dit na verloop van tijd afzwakt. Ouders zien dat aanpassingen niet meer consequent worden toegepast en dat de school de aanpassingen gaandeweg niet wil bijsturen.

Steffi kan mits enkele aanpassingen het curriculum van de gewone school volgen. Ze start het eerste middelbaar met een aantal redelijke aanpassingen. In het begin van het schooljaar worden de aanpassingen consequent toegepast. Na de kerstvakantie gebeurt dit echter minder consequent en dit heeft onmiddellijk zijn weerslag op de resultaten van Steffi. De school laat de ouders weten dat Steffi met dergelijke resultaten geen A-attest kan halen. Tijdens een overleg geeft de school aan de nodige ondersteuning niet meer te willen bieden omdat dit positieve discriminatie zou zijn.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

Abdel zit in het vijfde leerjaar. Er worden een aantal aanpassingen afgesproken waarvan Abdel zelf ook op de hoogte is. In de praktijk worden enkele toegelaten hulpmiddelen niet consequent ingezet. Zowel de klasleerkracht als Abdel springen hier nonchalant mee om. Dit zorgt voor frustraties bij de moeder, omdat dit een weerslag heeft op zijn resultaten.

Ervaring ouder

Sinds het M-decreet zien we algemeen een positieve evolutie in het verkrijgen en toepassen van redelijke aanpassingen voor kinderen en jongeren zonder een verslag. Zo ervaren we dat indien leerkrachten binnen het vertrouwde curriculum kunnen blijven, ze sneller begrip kunnen opbrengen voor redelijke aanpassingen. Maar wanneer het gaat over een individueel aangepast curriculum blijft het moeilijk. Het nadenken over redelijke aanpassingen is voor scholen en leerkrachten bij deze kinderen/jongeren vaak moeilijker en ingrijpender, waardoor we meer weerstand ervaren in vergelijking met kinderen/jongeren zonder een verslag. De bereidheid om redelijke aanpassingen toe te passen is m.a.w. gedeeltelijk gegroeid, maar tegelijk krijgt men de specifieke onderwijsbehoeften moeilijk zelf vertaald in concrete acties en redelijke aanpassingen.

Het komt evenwel nog steeds voor dat scholen, individuele leerkrachten redelijke aanpassingen initieel niet wensen toe te passen. Als argumentatie blijven hiervoor dezelfde argumenten gehanteerd worden als voorheen. Er wordt m.a.w. geen afweging gemaakt op basis van de vooropgestelde criteria⁶.

➤ *“Op aanraden van de therapeute hebben we aan de school de vraag gesteld om met de laptop te starten, maar de school weigert.”*

Citaat ouder

➤ *“Op onze school hanteren we voor iedereen dezelfde maatregelen. Als deze niet volstaan dan moet maar uitgekeken worden naar een andere onderwijsvorm.”*

Citaat directie

➤ *“Sinds de tussenkomst van de competentiebegeleider mag Jasper voor bepaalde onderdelen van wiskunde zijn rekenmachine gebruiken en krijgt hij meer tijd voor zijn toetsen.”*

Citaat ouder

Redelijke aanpassingen binnen de stage vormen daarentegen wel nog regelmatig een drempel voor jongeren met specifieke onderwijsbehoeften en hun ouders. De voornaamste factor die hierin meespeelt en bepalend is voor het al of niet toekennen van redelijke aanpassingen, is de finaliteit van het behalen van een diploma. Nochtans mogen en kunnen redelijke aanpassingen ook worden toegepast binnen stage.

➤ Een jongen met specifieke onderwijsbehoeften in het zesde jaar organisatiehulp heeft samen met de klasgenoten een week stage. De jongen volgt het gemeenschappelijk curriculum, maar heeft nood aan een aantal redelijke aanpassingen. Tijdens een voorbereidend overlegmoment worden allerhande mogelijke aanpassingen voorgesteld. De school wil echter op geen enkele van de aangehaalde aanpassingen ingaan. Het overlegmoment wordt afgesloten zonder concrete afspraken over de redelijke aanpassingen voor de komende stageperiode.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

⁶ De vooropgestelde criteria waarnaar verwezen wordt zijn terug te vinden in de Memorie van toelichting (<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2013-2014/g2290-1.pdf>) en zijn overgenomen uit het Protocol van 19 juli 2007 betreffende het begrip redelijke aanpassingen in België (http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl)

Gezien zijn specifieke onderwijsbehoeften zou Joris moeite hebben om zonder redelijke aanpassingen te slagen voor één van zijn vier stagemomenten binnen een specifieke context. Om hier toch stage te lopen maakt hij dan ook gebruik van enkele redelijke aanpassingen. Binnen de overige drie stagecontexten slaagt Joris mits enkele werkpunten zonder problemen. Op het einde van het schooljaar is Joris uiteindelijk niet geslaagd omwille van de redelijke aanpassingen op zijn eerste stageplaats.

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

Het blijft in de praktijk leven dat een individueel aangepast curriculum een onredelijke aanpassing is en dit eerder een gunst is dan een recht.

De directeur vindt het een onredelijke aanpassing dat een leerkracht in het eerste leerjaar een leerling in de klas heeft die ‘functioneert op niveau kleuter 2’. *“De leerkracht is opgeleid tot leerkracht lager onderwijs en niet tot kleuterleerkracht.”* Het betreft een leerling met een individueel aangepast curriculum.’

Ervaring ouder en steunpuntmedewerker

4.3.4 Ondersteuning in de klas

Op het domein van ondersteuning komen de ouders heel wat drempels en barrières tegen. We geven hier een weergave van de meest voorkomende drempels.

Voor een aantal kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften ontbreekt het op dit ogenblik aan elke vorm van structurele ondersteuning. Daarnaast blijft de aanwezige structurele ondersteuning die geboden kan worden vanuit het departement onderwijs en vorming (GON en ION) te beperkt om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften. Hierdoor dienen ouders vaak nog op zoek te gaan naar extra ondersteuning. Indien zij hier niet in slagen zou hun kind namelijk niet langer terecht kunnen op de school.

Om dit te vermijden zoeken ouders via allerlei kanalen naar extra ondersteuning. Gezien de reeds lange traditie van enkele universiteiten en hogescholen in het ondersteunen van kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften d.m.v. stagiairs komen bij hen tal van vragen binnen en is er recent een enorm verhoogde druk. Wanneer stagiairs of andere vrijwilligers niet beschikbaar zijn schakelen ouders soms betaalde hulp in, die zij betalen met eigen middelen.

“Het overleg vorige week is goed verlopen, alleen blijven we met de vraagtekens zitten over de GON begeleiding. Dat beïnvloedt nogal het overleg en de vooruitzichten.”

“De noodzaak om extra ondersteuning in de klas te hebben werd ook opnieuw benadrukt. Ik ben actief aan het rondvragen, ik had gehoopt dat er wat sneller respons zou zijn, maar we hebben nog tot september om mensen te vinden.”

-
- *“We hopen dat we met de juiste ondersteuning (die we nu gelukkig toch wel hebben) de school kunnen (blijven) overtuigen om Sara zo lang mogelijk in het gewoon onderwijs te laten functioneren... Soms frustrerend dat we die strijd altijd moeten blijven aangaan...”*
 - *“De vrijwilligers willen nog wel komen helpen, maar minder dan dit jaar. Dus gaan we weer op zoek moeten naar hulp! Of de school zou hulp moeten krijgen vanuit het M-decreet!?”*
 - *“Voor wat betreft de ondersteuning in de klas kan deze organisatie inderdaad tussenkomen, maar hier staat een serieus kostenplaatje tegenover: indien we het met dienstencheques zouden betalen zou het 6,3€ per uur kosten.”*

Citaten van ouders

Er zijn namelijk scholen die voltijdse fysieke ondersteuning als voorwaarde stellen, zonder dat er wordt stilgestaan bij de concrete ondersteuningsnood van het kind.

-
- *“Maxim heeft de leeftijd bereikt dat hij naar de kleuterklas mag. Om hem geleidelijk aan te laten instappen sprak ik met het kinderdagverblijf af dat hij nog deeltijds bij hen terecht kan. Bij de inschrijving op school vertelde ik de directie en de leerkracht dat hij zich in de opvang zelfstandig en zonder specifieke individuele ondersteuning goed kan bezig houden. Ik vertelde er ook bij dat de begeleidsters uit de kinderopvang altijd bereid zijn om ervaringen en tips te delen. De directie zei hierop dat de school volledige ondersteuning eist voor Maxim. Bovendien vinden zowel de directie als de leerkracht het niet nodig om met de begeleiders in overleg te gaan.”*

Citaat ouder

Wanneer door omstandigheden de ondersteuner niet aanwezig kan zijn op de school, is het kind/de jongere veelal niet welkom.

-
- Ahmet, een kleuter in de eerste kleuterklas mag enkel naar school komen op het moment dat er persoonlijke begeleiding aanwezig is in de klas en tijdens de middagpauze. Er worden hiervoor enkele vrijwilligers ingezet. Op momenten dat de vrijwilligers niet kunnen komen, mag Ahmet ook niet komen. Het komt voor dat de ouders telefonisch gecontacteerd worden om hun zoontje te komen ophalen tijdens de schooldag.

Ervaring ouder

- Daan mag niet naar school komen zonder ondersteuning. De school verwacht een ziektebriefje van Daan op momenten dat er geen begeleider met hem meekomt, niettegenstaande Daan zelf niet ziek en wel leerplichtig is.

Ervaring ouder

Tegelijk blijven ouders stoten op het gegeven dat de gevonden of aanwezige ondersteuning niet toegelaten wordt en/of als incompetent wordt beschouwd.

➤ *“Mijn zoon volgt reeds geruime tijd inclusief onderwijs en wordt hierbij ondersteund door zijn pab-assistente. Nu naar aanleiding van zijn overgang naar het secundair heeft de klassenraad op de nieuwe school beslist dat zij geen assistentie wensen in de klas. Volgens hen heeft hij hier tevens geen recht op, aangezien er geen verslag aanwezig is. Zonder deze ondersteuning zie ik het niet goed komen, wat kan ik doen?”*

Citaat ouder

➤ Anne maakt gebruik van een rolstoel. Er staat een meerdaagse uitstap met de klas op het programma. De school geeft aan dat Anne hier niet op mee kan, gezien de verblijfplaats niet toegankelijk is en er veel verplaatsingen zijn. Wanneer de ouders in een overleg aangeven dat hun dochter toch graag zou deelnemen aan de uitstap geeft de school aan dat dit kan, op voorwaarde dat zij zorgen voor een ondersteuner. Anne zal op een andere, toegankelijke, locatie moeten verblijven dan de klasgenoten. De ouders vinden dit goed en stellen voor een familielid mee op uitstap te sturen waar Anne het goed mee kan vinden. De begeleidende leerkrachten van de reis gaan hier echter niet mee akkoord. Ze willen niet op de vingers gekeken worden. Als er een familielid als ondersteuner mee gaat, dan zullen ze de reis ‘boycotten’.

Ervaring ouder

➤ *“Enkel ondersteuning gegeven door professionelen kan als zinvolle ondersteuning worden beschouwd. Stagiaires zijn geen ondersteuners!”*

Citaat directie

Een ander vaak voorkomende barrière is dat er aan ondersteuners wordt gevraagd de leerling buiten de klas te ondersteunen. Als argument wordt aangehaald dat de ondersteuning veel efficiënter zal verlopen. In een aantal gevallen werd die maatregel opgelegd voor het volledige schooljaar.

➤ Een leerkracht heeft twee ION-leerlingen in de klas. De ION-begeleider die de twee leerlingen ondersteunt, komt 11u per week naar de school. De klasleerkracht zet systematisch een bak met materiaal voor de klasdeur klaar. Zodra de ION-begeleider aanwezig is, worden de twee leerlingen uit de klas gestuurd. Hierdoor zijn de leerlingen 11u per week niet in de klas aanwezig.

Ervaring ouder

➤ Inneke krijgt een aantal uur per week ondersteuning. Van de leerkracht mag dit niet binnen de klas. Er wordt verwacht van de ondersteuner dat zij een eigen programma uitwerkt, zodat zij Inneke buiten de klas zoveel mogelijk kan aanleren op cognitief vlak.

Ervaring ouder

Ouders geven aan dat er niet altijd wordt gekeken naar welke ondersteuning er precies nodig is en wanneer deze best kan worden ingezet. Het moment waarop ondersteuning wordt gegeven, wordt bepaald door het uurrooster van de GON-/ION-begeleiding. Ouders geven aan dat deze ondersteuners meerdere kinderen en/of jongeren ondersteunen en hierdoor weinig flexibel kunnen zijn rond het moment van ondersteuning. Hierdoor gebeurt het regelmatig dat ondersteuners naar school komen op momenten dat ondersteuning niet nodig of mogelijk is.

Tijdens de generale repetitie van het schoolfeest waarbij alle klassen hun dansje aan de anderen tonen moesten Lisa en haar ondersteuner de zaal verlaten. De klasleerkracht gaf aan dat blijven kijken naar de voorstelling 'tijdverspilling' was en ze beter verder konden werken. De andere leerlingen van de school mochten de voorstelling wel bijwonen.

Ervaring ouder

De GON-begeleider van Ward komt naar school op het moment dat de kleuter een middagdutje doet. Dit is het enige moment dat voor haar past.

Ervaring ouder

Het is voor ouders niet evident om ondersteuners te vinden die hun visie delen. Voornamelijk bij GON- en ION-ondersteuning is men afhankelijk van wie men toegewezen krijgt. Zo zijn er regelmatig situaties waarbij ondersteuners tijdens het overleg met de ouders en de school het inclusietraject in vraag stellen en aangeven niet in inclusie te geloven. Dit wordt door de ouders als een extra tegenkanting gezien, die het inclusietraject in gevaar brengt.

Bij Leen verloopt de GON-begeleiding moeilijk. De begeleidster neemt weinig initiatief en werkt niet constructief mee. Tijdens het overleg voor de paasvakantie waarin de vorderingen van Leen worden besproken zegt de GON-begeleidster: *"Ik vind het zo zielig dat ik Leen hier steeds moet achterlaten. Ik geloof in inclusie, maar niet voor haar. Ze zou beter passen in het klasje in het buitengewoon onderwijs waar ik les geef."*

Ervaring ouder

Bij Hanne komt een gepensioneerd kleuterleidster als extra ondersteuner in de eerste kleuterklas. Tijdens een overlegmoment geeft zij aan te vinden dat kinderen met een beperking thuishoren in het buitengewoon onderwijs en dat er teveel kinderen met een beperking in het gewone onderwijs zitten.

Ervaring ouder

Ouders geven aan dat de communicatie met de ondersteuners niet steeds goed verloopt. Tijdens en na overlegmomenten voelen ze dat de ondersteuner steeds de kant van de leerkracht kiest en hierbij de ouder als actieve partner binnen het traject uit het oog verliest. Het is belangrijk dat de ondersteuner als brugfiguur kan fungeren en met meerdere perspectieven kan rekening houden.

-
- Een week na de klassenraad komen de ouders via een leerkracht te weten dat er moeilijkheden zijn op school. De ION-begeleidster die op de klassenraad aanwezig was, had de ouders niet geïnformeerd. Nadat zij hierover aangesproken wordt, geeft ze aan dat ze niet wist of dit wel mocht van directie en/of leerkrachten.
Ervaring ouder
- Niettegenstaande we (de ouders) aangaven samen te willen werken om een individueel handelingsplan op te stellen, werkte de ION-begeleidster op eigen houtje een voorstel uit en bezorgde ze dit enkel aan de school en de leerkrachten.
Ervaring ouder
- Er vindt een overleg plaats om het inclusiestraject van Nicolas te bespreken. Zowel de ouders, de directie, het CLB, de ION-begeleider als de directie van de dienstverlenende school nemen hieraan deel. Doel van het overleg is samen een individueel aangepast curriculum opstellen voor Nicolas. Tijdens het overleg geeft de directie van de school aan dat Nicolas toch beter naar het buitengewoon onderwijs zou gaan. Het CLB, de ION-begeleider en de directie van de dienstverlenende school treden dit bij.
Ervaring ouder en steunpuntmedewerker
-

4.3.5 Stopzetten?

Een definitieve inschrijving geldt normalerwijze voor de gehele schoolloopbaan. Toch worden schooltrajecten van kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften veelvuldig in vraag gesteld en/of stopgezet op de school. Opnieuw zien we dit vanuit het Steunpunt in meerdere mate gebeuren bij kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften die beschikken over een verslag, maar het komt evenzeer voor bij andere kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften.

Voor ouders betekent dit dat zij telkens bang afwachten hoe het overleg zal verlopen, welke beslissing de school zal nemen voor het volgende schooljaar, wie de leerkracht zal zijn voor volgend jaar, ... Een definitieve inschrijving biedt namelijk geen garantie dat de juiste condities nog aanwezig zullen zijn om hun kind verder school te laten lopen. Deze voortdurende onzekerheid en strijd vergt dan ook erg veel van ouders, waardoor zij uiteindelijk zelf (noodgedwongen) beslissen om het traject op de desbetreffende school stop te zetten. Officieel zijn dit m.a.w. geen weigeringen of ontbindingen van een inschrijving terwijl het dit voor het kind en de ouders in de praktijk wel zo aanvoelt en is.

-
- *“Ik voel dat de hele situatie meer en meer van mij vergt, vooral sinds het laatste gesprek in de school begin december. De toekomst is zo onzeker en dat weegt toch wel. De moed ontbreekt me ook om weer voor het tribunaal te moeten komen. Ze begrijpen het blijkbaar toch niet. Ik weet niet hoe lang we dit nog te kunnen volhouden. Maar ja, het moet in het belang voor onze dochter.*”

We hebben een beslissing genomen voor Ella. Die beslissing viel ons zwaar, maar na ons gesprek met de school afgelopen vrijdag, waaruit bleek dat inclusie voor de school eigenlijk geen optie is, hebben wij het gevoel dat we niet echt een andere keuze hebben. Ik ga Ella dus morgen inschrijven in de school voor buitengewoon onderwijs. Ik had nog naar andere scholen in het gewoon onderwijs kunnen gaan om de optie van inclusie te bespreken, maar ik had het gevoel dat ik dan mijn doel voorbij schoot, namelijk Ella op de school houden waar ze zich goed voelt”

Citaat ouder

Deze gang van zaken is gekend en komt sinds de invoering van het M-decreet nog steeds voor en vormt eveneens een aanzienlijk deel van de vragen die we als Steunpunt ontvangen.

“Ik heb vorige week een oudercontact gehad en ik kreeg sterk de indruk dat ze zich momenteel goed willen praten. Differentiëren in de klas is volgens hen niet mogelijk, (wordt niet toegestaan). Er wordt ingezet op individuele begeleiding en daar stopt het. Ik gaf het op en hoop dat Staf beter begeleid en opgevangen wordt in de nieuwe school waar hij zijn studie kan verderzetten met redelijke aanpassingen.”

Citaat ouder

Een eerder nieuw gegeven is hierbij dat scholen de inschrijving willen ontbinden op basis van ‘gewijzigde noden’, wat slechts in uitzonderlijke situaties kan. Gezien de onduidelijkheid hierrond wordt dit echter aangegrepen en leeft in het onderwijs de idee dat een inschrijving van kinderen en jongeren met een verslag ten allen tijde ontbonden kan worden. In praktijk zien we dit reeds gebeuren, maar officieel zijn hier nog geen situaties van gekend. Enerzijds omdat ouders, eens zij deze boodschap krijgen, hier niet tegen ingaan. Anderzijds omdat zij op zoek gaan naar een nieuwe school en daar hun zoon of dochter inschrijven.

Gelukkig kunnen we daarnaast als Steunpunt, al dan niet in samenwerking met andere partners (o.a. CLB, competentiebegeleiding en UNIA) regelmatig, samen met alle betrokkenen, alsnog het tij doen keren en kan het kind op de school blijven met de nodige redelijke aanpassingen.

4.4 Getuigschriften

De voorbije jaren volgden reeds heel wat kinderen en jongeren een inclusief traject. Een aantal van deze jongeren bereikten reeds het einde van het secundair onderwijs en stonden voor de keuze: verder studeren of een job zoeken.

Op dat moment worden ouders en jongeren met een aantal drempels en barrières geconfronteerd, mede door de onduidelijkheden rond de attesten die ze al dan niet verkrijgen bij het volgen van een individueel aangepast curriculum. Vele kinderen en jongeren studeerden bijgevolg af zonder een formeel bewijs en daarbij de erkenning van het door hen afgelegde parcours.

Om dit op te vangen zijn in een aantal situaties ouders en scholen gaan nadenken om deze leemte op te vangen en werden in samenspraak attesten opgesteld, die weliswaar niet officieel erkend worden. Hiermee kwam men tegemoet aan de nood aan erkenning, maar het gebrek aan maatschappelijke waarde hiervan blijft aanwezig.

Het Besluit van de Vlaamse regering betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs zegt: “Aan de regelmatige leerlingen met een verslag dat toegang geeft tot buitengewoon onderwijs, wordt jaarlijks een attest van verworven bekwaamheden uitgereikt. In afwijking van artikel 1 van dit besluit is deze bepaling niet van toepassing op opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs.”

Leerlingen die een individueel aangepast curriculum volgen binnen het gewoon onderwijs krijgen in het secundair onderwijs op het einde van het jaar geen A, B of C-attest maar een attest van verworven bekwaamheden. Er is reeds een model ter beschikking, maar scholen worstelen met de concrete invulling, vertaling van de competenties van de desbetreffende leerling waardoor deze vaak kwalitatief nog ondermaats zijn. De civiele waarde van deze attesten is tevens niet bepaald. Dit zorgt voor onzekerheid bij leerlingen die een individueel aangepast traject volgen.

➤ Op het einde van het derde middelbaar krijgt Arzu een blanco attest. Het document ziet er hetzelfde uit als de andere leerlingen, maar bevat geen vermelding A-, B- of C-attest. Na de rapportuitreiking komt Arzu thuis met de mededeling: *“Ik kreeg niets, de leerkrachten weten nog niet wat ze moeten geven”*. Er is geen attest van verworven bekwaamheden.

De ouders vragen na waarom hun dochter een blanco attest kreeg. De directeur antwoordt: *“We weten zelf niet goed wat we moeten geven en nu ziet het er voor Arzu zelf toch hetzelfde uit.”*

Ervaring ouders

➤ Vicky volgt een zevende jaar beroepsonderwijs met een individueel aangepast curriculum. De ouders stellen zich veel vragen bij het attest van verworven bekwaamheden. Hoe zal een mogelijke werkgever (zowel binnen betaald werk als vrijwilligerswerk) dit bekijken? Wat moet zeker vermeld worden zodat een werkgever een duidelijk zicht heeft op wat Vicky kan, zonder dat het een te uitgebreid document wordt?

Ervaring ouders

➤ Jasper wil na het secundair onderwijs verder studeren. Hij heeft omwille van het volgen van een individueel aangepast curriculum in het secundair onderwijs geen diploma secundair onderwijs. Hij wordt toegelaten tot de hogeschool, maar kan geen credits of deelbewijzen behalen.

Ervaring ouders

Daarnaast is er voor leerlingen die afstuderen binnen het buitengewoon secundair onderwijs een afstemming met de arbeidsmarkt. Zij kunnen doorstromen naar bepaalde diensten binnen de VDAB en het attest dat zij kunnen voorleggen is gekend. Leerlingen die met een attest van verworven bekwaamheden uitstromen uit het regulier secundair onderwijs missen deze doorstart.

Siska zit in het laatste jaar secundair onderwijs. Zij volgt een individueel aangepast curriculum. Tijdens de eindevaluatie stelt de school de vraag of het niet aangewezen is om Siska nog voor enkele jaren naar het buitengewoon secundair onderwijs te laten gaan. In OV2 zou zij een attest BUSO kunnen behalen dat een civiele waarde heeft. De gastschool, een reguliere school secundair onderwijs kan enkel een attest van verworven bekwaamheden afleveren en vraagt zich af wat de toekomstmogelijkheden van Siska op de arbeidsmarkt zijn met dergelijk attest.

Ervaring ouders

We merken ook op dat men op het einde van het basisonderwijs, maar zelden een attest opmaakt voor kinderen met een IAC. Nochtans hebben zij hier recht op net als alle kinderen die geen getuigschrift behalen. De kwaliteit en waardering van deze attesten is tevens beperkt, waardoor ouders in de richting het buitengewoon onderwijs worden geduwd.

Het eerste leerjaar verliep stroef bij Tom. De school stelt voor om over te stappen naar een school voor buitengewoon onderwijs, type basisaanbod of binnen de reguliere school het gemeenschappelijk curriculum los te laten en over te gaan op een individueel aangepast curriculum. De ouders hebben hier veel vragen bij. Als Tom een individueel aangepast curriculum volgt tot het einde van de lagere school, krijgt hij geen getuigschrift basisonderwijs. De CLB-medewerker laat weten dat indien hij overstapt naar het buitengewoon onderwijs, type basisaanbod er meer kans is dat hij toch het getuigschrift behaalt. Hetzij door na evaluatie opnieuw over te stappen naar een reguliere school, hetzij onder bepaalde voorwaarden binnen het buitengewoon onderwijs.

Ervaring ouders

5 Conclusies

1. Ouders blijven in de kou staan bij de inschrijving.

Ouders ondervinden heel veel problemen bij het inschrijven van een kind met specifieke onderwijsbehoeften. Zij stoten vaak op een gesloten deur. De school is niet transparant over hoe de inschrijving zal verlopen. Er is ondersteuning nodig voor ouders bij het inschrijven van hun kind. Zij dienen voldoende geïnformeerd te worden over wat de gangbare manier van inschrijven is. Het is ook nodig om de school te informeren en de vraag op tafel te leggen wat de school nodig heeft om met dit kind in zee te gaan? Heel vaak blijft de inschrijving neerkomen op de klassieke draagkrachtafweging: zien we dit als school zitten of niet?

Er is geen duidelijkheid voor ouders wat zij kunnen doen wanneer de school besluit om niet in te schrijven. Er is strenger toezicht nodig op het naleven van het inschrijvingsrecht en de te volgen procedures. Scholen zetten op dit moment zelden argumenten op papier waarom ze het kind niet kunnen inschrijven.

De verplichte registratie van een weigering wordt niet (altijd) uitgevoerd: de boodschap die scholen aan ouders geven, werkt vaak al demotiverend genoeg. Het is voor een ouder verre van evident om bovenop de emotionele impact die een afwijzing van hun kind met zich meebrengt, scholen zelf te wijzen op hun verplichtingen en eventueel verder te gaan in een beroepsprocedure waar elke verdere stap een grotere drempel vormt.

Ouders leuren vaak met hun zoon/dochter op zoek naar een gastvrije school die echt wil werk maken van inclusief onderwijs. Er zijn meerdere scholen nodig en meerdere processen van inschrijving vooraleer ze echt van start kunnen gaan.

2. Ouders trekken steeds aan het kortste eind wanneer de school niet wil inschrijven of niet langer wil werken met het kind.

Wanneer ouders tot de vaststelling komen dat zij in een school niet (langer) welkom zijn, staan ze alleen. Het is voor hen niet duidelijk wat zij verder kunnen ondernemen wanneer zij het niet eens zijn met de school.

Naast de school zelf, wordt het CLB niet door alle ouders als een eerste aanspreekpunt ervaren. Ouders vinden dat het CLB zich te vaak opstelt als enkel een partner van de school. Instanties binnen onderwijs zoals de Commissie Inzake Leerlingenrechten, de Vlaamse Bemiddelingscommissie en de Lokale Overlegplatforms zijn nog moeilijker om naar toe te stappen, gezien de beperkte slagkracht waarmee deze organen kunnen en mogen handelen. Het vraagt veel van ouders om deze commissies te vinden en zelf aan te spreken.

Wanneer ouders deze commissies niet kennen of toegang toe verkrijgen, gaan ze op zoek naar andere wegen om bemiddeling te verkrijgen. Het is echter niet voor elke ouder evident om vlot de weg te vinden tot organisaties als het Steunpunt voor Inclusie, UNIA of het Kinderrechtencommissariaat.

Ouders tonen tegelijk zelf ook weerstand om beslissingen aan te vechten in procedures. Ze zijn namelijk niet zeker dat dit een positief resultaat zal geven. Het komt de samenwerking met de school en met andere scholen in de omgeving niet ten goede. Zij willen hun energie liever gebruiken voor het zoeken naar een nieuwe school.

Dit plaatst ouders gedurende dit hele proces in een zwakke positie die structureel binnen onderwijs opgelost moet worden. Scholen moeten in gebreke kunnen gesteld worden.

3. De inschrijving onder ontbindende voorwaarden heeft geen bestaansrecht en is bovendien in strijd met het Verdrag inzake Rechten voor Personen met een Handicap (VRPH).

Door leerlingen onder ontbindende voorwaarden in te schrijven wordt het proces waarin kan nagedacht worden over en gezocht worden naar redelijke aanpassingen in de kiem gesmoord. Een te korte termijn houdt de inschrijving in een wurggreep: geen enkele partij krijgt voldoende kansen om goede redelijke aanpassingen te formuleren of om voldoende evaluatiemomenten in te bouwen over de effectiviteit van de aanpassingen. Een te lange termijn houdt op zijn beurt in dat de onzekerheid over het al dan niet kunnen verderzetten van een traject te lang duurt waardoor het kind en de ouders heel lang in onzekerheid leven.

Kinderen en jongeren met een verslag kunnen alleen onder ontbindende voorwaarden worden ingeschreven. Dit kleurt het afstemmingsproces tussen kinderen/jongeren, de ouders en de school. Het is duidelijk een signaal dat het inschrijven van kinderen/jongeren met een IAC goed overwogen dient te worden en niet vanzelfsprekend is.

In de plaats van ontbindende voorwaarden pleiten wij voor een onderling overleg tussen ouders en school waarin de redelijke aanpassingen vorm krijgen volgens de richtlijnen van handelingsgericht werken en volgens het protocol op redelijke aanpassingen. Er komt ruimte om op regelmatige basis doelstellingen te evalueren en om te kijken of de geformuleerde aanpassingen voldoende worden toegepast en effectief zijn. Tijdens elk evaluatiemoment is bijsturing mogelijk en zelfs noodzakelijk. Het CLB kan hierbij een rol op te nemen als procesbewaker, zij dienen de kwaliteit van het overleg mee te bewaken. Bij meer complexe vragen kan ook de pedagogische begeleidingsdienst die rol opnemen in samenwerking met het CLB.

Door het creëren van deze virtuele wachtkamer worden leerlingen binnen inclusief onderwijs niet als gelijkwaardig behandeld. Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap vraagt om een inclusief onderwijssysteem en het recht om deel te nemen voor elk kind met een beperking aan het regulier onderwijs. Volwaardige inschrijving is daar de toegangspoort voor.

4. Ouders vragen om volwaardig partnerschap in overleg met de school, het CLB, GON/Ion ondersteuning, therapeuten en revalidatiecentra.

Ouders willen verbindend samenwerken om tot kwaliteitsvol onderwijs te komen op maat van het kind. Het is niet evident voor ouders om binnen de school betrokken te geraken in het proces van hun zoon/dochter. Hoe gaan we aan de slag met het kind in de klas? Welke doelen stellen we voorop? Welke hulpmiddelen zijn er nodig? Waar leggen we onze prioriteiten? Ouders krijgen vaak mededelingen, als de beslissingen reeds genomen zijn. De stempel van 'moeilijke' en 'lastige' ouder is niet vreemd. Ouders willen betrokken zijn en in communicatie kunnen gaan met de school. Zij worden heel vaak niet erkend op hun ervaringsdeskundigheid vanuit het dagelijks samen leven en zoeken met hun zoon/dochter.

Wanneer de ouders beschouwd worden als een gelijkwaardige gesprekspartner, mag hun keuze voor inclusie niet langer in vraag gesteld worden. Ouders blijven nu aangeven dat zij zich bij inschrijving, bij elk nieuw schooljaar en bij elke nieuwe school moeten verantwoorden voor hun keuze voor inclusie. Een keuze voor inclusie kan een gefundeerde, weloverwogen keuze zijn. Ouders dienen hier niet continu op bevraagd te worden. Bovendien is deze keuze gelegitimeerd door het VRPH, geratificeerd door de Belgische overheid.

Ouders vechten en blijven vechten voor wat zij belangrijk vinden voor hun zoon of dochter. Ze geraken 'gewend' aan het omgaan met tegenkantingen. Ze proberen situaties om te buigen en af te stemmen op wat zij noodzakelijk vinden voor hun kind. Niet alle ouders zijn in de mogelijkheid om met de school in communicatie te gaan over het onderwijs van hun zoon of dochter. We zien dat ouders met een lagere SES en/of met een migratieachtergrond vaak geen kansen krijgen om te kiezen voor een traject van inclusief onderwijs. Er is niet voldoende ondersteuning om te zorgen dat deze ouders voldoende informatie krijgen en eigenaarschap houden over wat er gebeurt met hun zoon/dochter.

Ondersteuners in de klas zijn een brugfiguur tussen de thuissituatie van het kind en de school. Zij kunnen belangrijke partners zijn voor de ouders. Als ouders niet kunnen rekenen op deze potentiële partner, staan ze er alleen voor. Ouders rekenen erop dat de GON- of ION-leerkracht volledig begrijpt wat inclusie betekent en daar onvoorwaardelijk naar handelt. Voor ouders is het dan ook een zeer onaangename verrassing wanneer dat niet gebeurt. Ouders vragen van ondersteuners om hun visie op inclusief onderwijs mee te dragen en samen met de school naar oplossingen te zoeken, indien dit nodig is.

Ouders spelen een belangrijke rol in het regelmatig samen brengen en samen houden van alle mensen die werken met hun zoon of dochter. Veel kinderen/jongeren komen ook nog met een revalidatiecentrum of therapeuten in contact. Het zijn meestal hun vader of moeder die zorgen voor een communicatielijn met de school.

5. Ouders zijn verantwoordelijk voor het voorzien van de ondersteuning die hun kind nodig heeft.

Voor ouders blijkt het heel belangrijk om informatie rond inclusief onderwijs te verzamelen en door te geven. Bij gebrek aan een duidelijke (informatie)structuur over inclusief onderwijs, gaan ze zelf op zoek naar mensen die ondersteunen, ideeën, manieren van werken, therapeuten, tips, hulpmiddelen... Wie of wat kan het kind vooruit helpen binnen zijn/haar specifieke situatie en waar voelen de ouders zich goed bij? Hun zoon of dochter met specifieke onderwijsbehoeften brengt hen in contact met heel veel mensen die ze proberen zo goed mogelijk ten dienste te stellen van hun kind.

Ouders steken veel tijd en energie in die communicatie. In dit opzicht rust er een zware verantwoordelijkheid op hun schouders. Zij zijn zich bewust dat de vraag om hun kind met specifieke onderwijsbehoeften te laten meedraaien op een 'gewone' school niet evident is. Ze proberen dan ook op heel veel verschillende manieren mensen te motiveren, te bevestigen en te ondersteunen.

Ouders zijn verantwoordelijk voor het zoeken en op gang brengen van de nodige ondersteuning binnen de school. Het kan gaan over GON/ION, bijkomende (vaak zelf-betaalde) therapeutische ondersteuning, studenten/vrijwilligers... Het gaat niet alleen over het zoeken van die mensen, maar ook over het coördineren van de verschillende ondersteuners. Dit vraagt heel wat van ouders en mag niet onderschat worden. Op dit moment vinden ouders in hun beleving en ervaring weinig ondersteuning waar ze beroep kunnen op doen om dit in goede banen te leiden. Dit is anders geregeld binnen het buitengewoon onderwijs, daar is dit allemaal voor handen binnen het systeem van de school.

Zowel ouders als scholen vragen meer mogelijkheden tot structurele ondersteuning vanuit onderwijs. Ouders kunnen op veel minder financiële middelen rekenen dan wanneer het kind ingeschreven is in het buitengewoon onderwijs. De druk is zeer hoog om zelf op zoek te gaan naar bijkomende ondersteuning. Wanneer er een verschuiving is van leerlingenpopulaties vragen wij dat de middelen mee verschuiven met de leerling.

6. Het huidige ondersteuningsmodel vertrekt vanuit een deficitmodel.

Ouders willen dat ondersteuning vertrekt vanuit de mogelijkheden en de specifieke onderwijsbehoeften van hun kind. Het is van belang om te kijken naar wat de sterktes zijn van een kind/jongere om dit in te zetten en uit te breiden in de schoolcontext. Tegelijk zijn ouders zich bewust van de extra noden die hun zoon of dochter heeft en kunnen deze ook niet genegeerd worden. Vanuit ondersteuningsdenken, denken we na over wat een kind/jongere nodig heeft. Dit kan niet vast gezet worden of samen vallen met zijn/haar diagnose.

We forceren kinderen met GON- of ION-ondersteuning in vakjes van waaruit hulp uit het buitengewoon onderwijs kan georganiseerd worden. Heel veel kinderen met specifieke onderwijsbehoeften vallen hierbij uit de boot, doordat ze niet aan de juiste, deficitaire criteria kunnen voldoen (vb. van IQ). Hierdoor missen heel wat kinderen met een specifieke onderwijsbehoefte als leerkrachten de ondersteuning waar ze nood aan hebben.

Het ondersteuningsmodel vertrekt nog steeds vanuit het individuele model en wat er mis is bij het kind. Het is niet makkelijk voor scholen en CLB's om ondersteuningsbehoeften te formuleren voor het kind én zijn/haar situatie. Wat is er nodig om met het kind aan de slag te gaan, vraagt een andere manier van denken en kijken waar op dit moment nog sterk naar gezocht wordt.

De huidige ondersteuning binnen onderwijs vertrekt steeds vanuit het buitengewoon onderwijs. Dit is nefast in het uitvoeren van het VN-verdrag waar men spreekt van het opzetten van een inclusief onderwijssysteem. Ouders maken zich grote zorgen over de kennis en vaardigheden die de ondersteuners mee nemen naar het gewoon onderwijs. Is er voldoende know-how en samenwerking mogelijk met de leraren in het regulier circuit? Kunnen zij echt tegemoet komen aan de vragen die deze context stelt?

Het denkkader van de huidige ondersteuners vertrekt volgens ouders nog vaak vanuit het medisch deficit in de plaats van na te denken over mogelijkheden, krachten en redelijke aanpassingen. Het denken vanuit deficit vraagt om repareren en behandelen van wat het kind niet kan en staat haaks op het nadenken en bevorderen van participatie, wat een vereiste is voor inclusie.

7. Het naschools inclusief traject is zeker een nieuwe uitdaging, zowel individueel als structureel.

De overgang naar het secundair onderwijs stelt veel ouders voor grote vraagtekens: waar kunnen ze terecht? Er is zeer weinig eenduidige informatie, en die informatie geraakt niet tot bij de mensen die het nodig hebben. Wat is er mogelijk naar tewerkstelling en naar wonen? Hoe kan het inclusief traject worden verder gezet met de nodige ondersteuning? Het gaat heel vaak over zaken waar er in een gewone secundaire school en bij de ondersteuning van de jongere weinig expertise rond voor handen is.

Wanneer een leerling die een individueel aangepast traject gevolgd heeft krijgt die op het einde van de rit geen diploma maar een attest van verworven bekwaamheden. Zowel op de arbeidsmarkt als in het hoger onderwijs worden deze attesten als minderwaardig gezien dan een diploma. Zelfs wanneer een leerling met IAC de eindtermen behaald wordt er niet voor gekozen om een diploma af te leveren. Wij pleiten voor gelijkwaardige attestering.